

Слова ад «Дзеяслова»

Уладзіміру Сямёнавічу Караткевічу сёлета 26 лістапада споўнілася б усяго 75 гадоў. Дзеці, якія нарадзіліся пасля ягонага зыходу, ужо скончылі школу, спрабуюць свае сілы ў літаратуры. Гэта першае пакаленьне беларусаў, якое вырасла без Караткевіча, але якое гадалася на творах Караткевіча. Творчы конкурс, прысьвечаны 75-годдзю з дня нараджэння класіка сучаснай беларускай літаратуры прайшоў напачатку гэтага году. У ім прыняло ўдзел больш за сто маладых творцаў. Абмежаваньне да ўдзелу ў ім было адно: узрост да 25 гадоў. Можна было падаваць на конкурс творы ва ўсіх жанрах, у якіх працаваў Уладзімір Сямёнавіч, а гэта і проза, і паэзія, і драматургія, і эсэістыка... 29 красавіка журы назвала 23 лепшых. Лаўрэатамі сталі:

*Павел Анціпаў,
Максім Осіпаў (Баба Броня),
Алеся Башарымава,
Аліса Бізязева,
Вікторыя Герасімчук,
Вікторыя Дубаневіч,
Алесь Жураўскі (Юлія Шарова),
Андрэй Карэлін,
Антаніна Курдзя,
Тамаш Лярмат,
Яўгенія Манцэвіч,
Соф'я Марозава,*

*Марыя Мартысевіч,
Тацяна Нядбай,
Сяргей Прылуцкі,
Тацяна Пузенка,
Яўген Пыльчанка,
Алена Пятровіч,
Алёна Рыбік,
Павел Сьвярдлоў,
Алесь Сушчэўскі,
Сяргей Трафілаў,
Ціхан Чарнякевіч.*

На выніковым паседжаньні «Дзеяслоў» паабяцаў, што лепшыя творы ўдзельнікаў конкурсу будуць надрукаваныя ў часопісе. Слова сваё мы трымаем. Праўда, на жаль, зважаючы на абмежаваньне часопіснай плошчы, мы вымушаныя абдзяліць увагай праяўцаў. У нас няма ніякой мажлівасьці надрукаваць, да прыкладу, раман А.Жураўскага (заяў бы ўвесь гэты нумар), аповесьці і аповеды В.Дубаневіч, Я.Пыльчанкі, П.Сьвярдлова, С.Трафілава, п'есу А.Карэліна. Спадзяемся, што творы гэтых лаўрэатаў, а таксама больш поўныя версіі твораў іншых канкурсантаў, будуць надрукаваныя ў адмысловым зборніку, які абяцалі выдаць арганізатары конкурсу (а гэта найперш – беларускі ПЭН-цэнтр). «Дзеяслоў» жа, вырашыўшы захаваць сакральны лік «23», на свой выбар друкуе творы яшчэ шасьці фіналістаў конкурсу – Яраславы Ананка, Ігара Канановіча, Галіны Касьпяровіч, Зараславы Камінскай, Алеся Курсевіча і Насты Манцэвіч...

Нашыя сталыя чытачы, пэўна, заўважылі, што на працягу трох гадоў у кожным нумары «Дзеяслова» зьяўлялася рубрыка «Дэбют». У 18-м нумары ўпершыню гэтай рубрыкі няма. Затое дэбютантаў адразу каля дваццаці... Зычым усім лаўрэатам і ўдзельнікам конкурсу плёну і поспехаў у працы на карысьць роднае Беларусі, як рабіў гэта незабыўны Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч.

Барыс Пятровіч.

Яраслава Ананка. 18 гадоў, Менск.

* * *

ярлычна
ямбічна
язвава
згарэлі арэлі
скрыжалі раскрыжавалі
бога выпілі нагбом
і назаўжды засталіся
з прабітым білетам
«Чэрвень-Менск»
лета-менск
а скрозь навывлётную
дзірку ад кампосьцера
пустымі вачніцамі
глядзіць-глядзіць-глядзіць
расстралянае дзяцінства

* * *

Я адзімюю. І твар мой выбеліцца.
І люты ў вочы заселіць век.
Ты – вязень, шыбенік.
Я – краты, шыбеніца.
Дзяўчына-кат.
Дзяўчына-здзек.

Узрост у зрэнках –
твой тэрмін выпрабаваны.
Папруга, зэдлік, скачок у абсяг.
А пад праклёнам, на сьнезе выпаленым,
пакорна выгалены твой белы сьцяг.

* * *

погибоша аки обри
добрый вечер. Добрый добрый
дворник пашет тру повозкой
листья смятые в авоськах

жжем костры мосты и спички
весь октябрь тобой напичкан
в цвете лет как карлсон молод
в проводах повешен город

паром шарит под трамваем
осень осени – живая
я живая живы ивы
жив порыв и всё красиво

рвусь бумагой в твои скверы
милый милый скверный скверный
ты сиди я буду стойкой
осень осень – жизни кройка

* * *

Яро, славно Ярослава
засадил сад малиной.
В лето плавно Ярослава
шаг шагала по поляням.
Малой деточкой абсурдной
хототала по-июньски.
И по веточке в секунду
обрывала вечер Юрский.
Пахнет шоком шоколада.
Раскури в беседке лето.
Королю ответит матом
Ярослава за рассветы.
Откукует всем кукушкам
Приговор на поле боя.
Лето зарядили в пушки.
Лето заряди собою.

* * *

Ах!
Матовый том Ахматовой.
И мякоть снега из ваты,
и месяца зуб щербатый:
меж звездами светится март.

Всё пусто.
И в чашке от чая
восточный ветер гуляет
и вязнет ногами в сахар,
как в рыхлую землю пахарь.

Павел АНТИПОВ. 24 года, Минск.**Рассказы о Минске и его метрополитене**

Сейчас у нас модно стало делать посвящения. Я тоже не хочу остаться в стороне и прослыть каким-нибудь невеждой, который не может посвятить свою работу 60-летию. Ведь как ни крути, а это довольно значительная дата

для нашей страны и забывать о ней невозможно никоим образом. А тем, кто забыл, я при встрече руки не подам, в транспорте места не уступлю и вообще всяческим образом проигнорирую!

Итак, эти новеллы я посвящаю 60-летию со дня 15-летия Владимира Короткевича.

Места для пассажиров с детьми

Завхоз минского метрополитена Иван Иванович Инвалидов очень любил пассажиров. Особенно он любил пассажиров с детьми. И для детей он выдумывал всякие разные приятные мелочи. Например, до 6 лет детям разрешалось бесплатно ездить в метро. А чтобы и после этого возраста малыши не были раздавлены страшными челюстями пропускников, для них он придумал специальные льготные талоны, дающие детишкам право проходить на станцию рядом с кабиной контролёра, где нету страшных механизмов. И никто не брался подсчитывать, сколько молодых жизней спас Иван Иванович.

Но главным памятником благородства и любви Иван Иванович к детям была и остается простая надпись, дублирующаяся на окнах вагонов минского метрополитена: «МЕСТА ДЛЯ ПАССАЖИРОВ С ДЕТЬМИ» и подпись «И. ИНВАЛИДОВ».

Калі ласка, пакіньце вагоны

Если вы часто ездите в минском метро, то вам наверняка встречалась старенькая бабушка в теплом пуховом платке независимо от времени года. Она всегда внимательно слушает, как объявляют станции, и выходит только на «Институте Культуры» или на «Востоке». На улицу бабушка не торопится вовсе, а дожидается поезда в обратном направлении и садится на него. Если бы вы проследили за ней в течение дня, то решили бы, что она просто-напросто забавляется, катаясь от конечной до конечной. Всё бы этим и объяснилось, если бы бабушку не звали Данута Войтеховна Калиласка.

А ведь когда-то давно она приехала в Минск навестить свою внучку Анечку. Аня жила недалеко от станции «Могилевская» и привычно объяснила бабушке, как добираться:

— Идешь в метро, бабуль, потом пересаживаешься на другую линию и напрямик до «Могилевской» доедешь.

— А как понять, что нужно пересаживаться?

— Ой, ба, ну, тебе там скажут. Это просто.

А кто скажет? Об этом Анечка бабушке не сообщила.

Первый день в Минске Данута Войтеховна могла бы запомнить навсегда, если бы смогла понять, когда он закончился. Вот вошла она в метро. Осторожно спустилась по ступенькам на станцию и прислушалась. А ничего хорошего не слышно. Только гудение настораживающее, будто произойти должно скоро что-то страшное.глянула испуганная бабушка в черный тоннель — и почудилось ей, что темнота вглядывается в нее. Смутный страх породил табун мурашек, пробежавших вниз по спине и скрывшихся где-то в пятках. Тем временем гудение переросло в гул, который становился все сильнее и сильнее. Вот уже из дыры повеяло могильным холодом, а через мгновение из темноты с грохотом выскочил поезд. Двери открылись прямо перед оторопевшей старушкой, и, как загнипнотизированная, она зашла в вагон. Села и сидит ни жива, ни мертва. Уже и думать забыла, что кто-то ей скажет про то, где пересаживаться нужно. А этот кто-то и говорит:

— Асьцярожна: дзверы зачыняюцца. Наступны прыпынак «Инстытут Культуры».

Быстро набирая ход, поезд отправлялся напрямик в преисподнюю. За окнами Дануте Войтеховне мерещились чёрные скелеты. А рядом с ней сидели люди, как ей казалось, обречённые на смерть. Они глядели перед собой ничего не видящими глазами, и бабушке Калиласке стало понятно, что это конец. Больше не увидит она света белого, внучку Анечку, Минска-столицы. За минуту старушка вспомнила всю свою жизнь, мысленно попрощалась с родными и близкими и уже собиралась было

отойти в мир иной, как вдруг поезд остановился и приятный бабушкиному уху пожилой голос сообщил:

— Канцавая станцыя «Інстытут Культуры». Поезд далей не ідзе. Калі ласка, пакіньце вагоны.

Ну, Данута Войтеховна и вышла. «Стало быць, здесь пересаживаться», — подумала она, и сразу же из другого тоннеля вылетел синий состав. Как ни боязно бабушке было, а все-таки другого способа добраться до «Могилевской» не существовало. Вот и пришлось ей побороть свой страх и снова сесть в поезд. Размышляя о жизни и смерти, доехала Каліласка до «Востока», где ей снова сказали, что нужно покинуть вагоны. «Нет, стало быць, здесь пересаживаться», — решила бабушка. Пересела. Ехала. Боялась. Покидала вагоны. Опять пересаживалась. «Стало быць, здесь?», — думала. Глядела в пустые и равнодушные глаза пассажиров. Рассматривала рекламы и пересаживалась. Сочувствовала сиротам и помогала в постройке храма. Слушала глас свыше и...

До сих пор ездит бабушка Каліласка и все надеется, что голос скажет:

— Канцавая станцыя «Магілеўская». Поезд далей не ідзе. Данута Войцехаўна Каліласка, пакіньце вагоны.

Метрополитеновцы уже привыкли к ней — подкармливают бедняжку. Она у них теперь что-то наподобие сына полка.

Казкі і апавяданьні Бабы Броні

Запісанья Максімам ОСЛПАВЫМ (21 год, Віцебск) у жніўні 2004 году ад Тарасевіч Браніславы Браніславаўны, 1920 г.н., жыхаркі в. Рэчыца С***кага р-ну. Адукацыя – 7 класаў польскай школы.

Пра зубра

Чытае «Народную волю»:

Хлопчэ, а што гэта за рух такі – “Зубр”?

Гэта не зьвязана з тым, што ў прошлым годзе ў нас у лесу тварылася? У нас тады было столькі грыбоў, столькі грыбоў! Але потым паляўнічы сказаў, што мы павінны памагчы Белавескай пушчы. Ба там сьвінца многа і ў зуброў шэрсць ад гэтаго не расьце. Та нам як прывезьлі трыццаць галоваў.

А паляўнічы быў той шчэ дурань. Ён сам апошняга ў нас зубра ў сорак чэцьвёртым застрэліў, а уласцыям потым сказаў, што гэта немцы урабілі. А жонка ў яго нямая была.

Дык пра што я кажу. Прывезьлі яны нам гэтых халераў, і казалі іх не чапаць і ня крыўдзіць, ба гэта апошнія здаровыя зубры, і калі каго з іх забіць, та начальство прыедзе і ўсім гамон зробіць.

А гэтыя халеры рагатыя панадзіліса да мяне ў гарод хадзіць картоплі таптаць. А картоплі ж дзюжэ добрыя былі – я ж семянку аж у Гомлі купляла. Па дванаццаць тысячаў за мяшок. Та ні шкода было, ба дзюжэ добрая семянка. А як садзіла, навоз лепшы купляла! Такі добры быў навоз! Сьвежы, чысты – хоць на булку намазывай.

Так пра што я кажу. Іду я раз увечары да седала, а ў гародзе – зубр! Стаіць і жарэ маю картоплю! Я схапіла капаніцу і крычу: Прэч, паскуднік!!! А ён глядзіць, гадасьць, нахабна так. Ведае, свалата, што стукнуць яго ня могу. А я мацюкаюся, што магазіншчык... А магазіншчык наш, Борка, ён іх тожа бачыў і нагой адному стукнуў. А потым яму тры гады далі.

Так пра што я кажу. Стаіць, значыць, халера гэта ў мяне ў гародзе і жарэ маю картоплю. А Тэкла цераз плот крычыць: Кінь, Броня, пасодзюць! А я: Тэкла, давай напугаем яго, мо сам сьдзе? Пачалі, значыць, пугаць. Доўга яго пугалі. Аж самі пугацца пачалі. А ён пугаўся, нат вельмі. Асабліва як Тэкла пра рыбачку Сонячку сьпяваць пачала. Аж кучу наваляў. Прама на мае хрызантэмы. Якія я ў Сары на таматы мяняла. Але не сышоў, сабака. І зьеў яшчэ многа з перапуду.

А бульба ў тым годзе была дзюжэ дарагая. І на крупы на зіму давлялося перайці. Ба есьці няма чаго было. Бульбы зусім мало было, толькі на семянку і засталася.

Ну дык пра што я кажу... Схапіла я, значыць, капаніцу і па срацэ яму, гаду, па срацэ. Та ён як закрычыць, як замацокаецца...

Дык я стукнула, а ён як зароў! І пішчаць пачаў, як у маёй унучкі Эвы ейны пераносны тэлефонны апарат. А потым зь яго нешта палілося зьлёнае. І ён токам біцца пачаў, як быт перуном яго стокнула. Та мы з Тэклай адбеглі далёка, глядзім, як ён памірае і дзёргаецца, як мой халадзільнік.

А потым лапаты узялі ды зямлёй яго абклалі. Як гэта робяць, як чалавека перуном стукнець. А Тэкла кажа: Дарма, ён ненастаяшчы быў, ён як мой пыласос. А Тэкла тады пыласос купіла ў расрочку. За сто дваццаць тысячаў. Кажа, дзюжэ добры, толькі ані разу не уключала, баіцца, што папорціцца.

Дык пра што я кажу. Закапалі мы, значыцца тога зубра. І ніхто не знайшоў. А празь месяц за другімі зубрамі самалёт прыляцеў інкогніта. Бабы гаварылі, што тыя зубры – страшная тайная зброя. Што яны шпіёнаў лавіць навучаны.

Так я думаю, калі яны на шпіёнаў навучаны, так чаму той на картоплі мае ходзіў, халера?

Пра Англійскі клуб

*Прамова бабы Броні падчас атрымання ёю ўзнагароды ад таварыства
"International English Club" у Менску за ўратаваннага
ў гады другой сусветнай вайны брытанскага разведчыка.*

Вы ня думайце, паньство, што я тут пабірацца прышла. Зусім не.

Мне абяцалі, што калі я вам тут пра сваё жыццё-быццё тое-сёе раскажу, та мне грошай дадуць і дапамогуць купіць камбікорму. А вы ведаеце, як у нас цяжало з камбікормам? (Глядзіць у вочы прысутных).

Вой – не. Па усім відаць – ня ведаеце. А калі ўвосень не найці камбікорму, та ўзімку ўсе куры памруць ад недахопу кальцыю.

Вой, загаварылася я. Вунь мне казалі, што я мушу па тэме гаварыць. Што калі я так доўга жыву, та я маю знаць усё пра англійскія клубы. Дык вось, ведаю я пра англійскія клубы, не ткая я ўжо цёмная. Я ў адным нат састаяла. Пачынаю расказваць.

У перыяд з 1992 па 1994 год я была пачотнай старшынёй нашага РНЕ. РНЕ – гэта, як вы самі не здагадаліся – Рэчыцкі Наднацыянальны Елапень. Гэта так у нас адзяленьне пры клубе называлі. З-за таго, што ўваход у тое адзяленьне быў ззаду клубу. Там, дзе калонаў не было. А там, дзе калоны былі, там было кіно. Там фільмы душэўныя індзійскія паказвалі (і кожнаму, хто скажа, што гэта благія фільмы – у морду кірпічыны дам). А кала нашага уваходу калонаў не было. Была елка. Але потым, як галіны дзвверам мяшалі аткрывацца, та ёлку сьпілілі і ў клубе на Новы Год паставілі. Яна й зараз там стаіць, можаце праверыць. Толькі ўжо не такая прыгожая. Урэмя-урэмя. А елапень ад яе застаўся.

Хто толькі празь той елапень не спатыкаўся. Глаша гаварыць, што ў семсат трэйцім аб яго сам Машэраў нос пабіў і губу парваў, але я ёй ня веру, ба пень зьявіўся ўжо пасья таго, як Машэрава забілі па загаду Маргарэт Тэтчэр. Сваімі вачыма я бачыла, як аб пень старшыня адзелу культуры гарвыканкаму таварыш Кірылава лоб пабіла і палец на назе нямнога зламала. Пасья яна наша культурнае яўленне і назвала РНЕ. І у паперах так напісала.

А наднацыянальны – гэта таму, што ў склад учасьнікаў ухадзіло адна армянінка, адна балгарка, дванаццаць беларусак, дзьве грузінкі, сем яўрэяк, две гуцулкі, дзесяць украінак, пяць палякаў і трое каманчэй. Ня сьмейшэса, каманчэй нам у шэйсат чэць-вёртым разам з кукурузай з Мерыкі прывезьлі, так яны засталіся. Усе мы рускія людзі... Глаша тожа ў нас у клубе была, але яе прагналі, ба падчас репецьшыый яна паводзіла сабе некультурна і кадалася барбарыскамі.

Так мы з бабамі абьчна пелі нашы народныя песні і ставілі пьесы Борыса Віана. А па нядзелях праводзілі засяданьні нацыянальных клубаў. На каманчскім клубе стары Таярыро і яго Скво па чарзе чыталі нам услух раманы Карла Мая пра Вінету. А на

францускім клубе я расказвала людзям пра цяжолую судьбу французскай балонкі майго Доціка. На гішпанскім клубе мы слухалі пласьцінку «оперы Кармэн». А на мексіканскім клубе глядзелі «Багатыя тожа плачуць». На канацкім клубе сушылі гербарыі з кляновых лісьцяў. А на яўрэйскім клубе слухалі запісы аркестра Фінберга. На чэскім клубе глядзелі цікавае кіно “Кансьпіратары наслаждзены”. А на японскім клубе сачынялі хайку і вучыліся рабіць ікібану з нізкарослых таматаў. На тувінскім клубе вывучалі гарлавое пеніе. А на аўстралійскаму клубе малявалі вутканоса. Вой, цікава ўсё было. Але англіскага клубу ў нас не было чамусьці. Але потым усё ў нас атрымалася.

Тэкліна малодшая ўнучка Пэкля паехала ў горад вучыцца. У медзіцынскі паступіла. Але потым кінула, ба нашла дзюжэ прэстыжную работу ў англіскаму пасольстве. Вокны яна там мыла. А потым матцэ пісьмо напісала, што замуж за ангельца выходзіць. А празь месяц прэехала разам са сваім ізбраньнікам. Вельмі малады і важны. Казалі, у Беларусь прэехаў бясплатна работаць, маўляў, гоманіст. Але ж такі быў прывярэда! Тое ен ня есьць, гэто ен ня пье, тое ен ня нюхае, тамо ен сраць ня сядзе... Чаю, аднак, много папорціў. Піў бяз сахару, але з малаком. І казаў, што бігітар’янец. Тэклу так дастаў, што пад канец ен ужо са сьвінямі еў...

Але да нашага клубу ен быў знаходка. Праўда, ня очань ен любіў да нас хадзіць. Але хто устаіць перад такой хеўраю файных кабетаў? У нас было шэсьць вельмі насычаных засяданьняў англіскага клубу. Спачатку аб’яўлялі: “Сёньня мисьцер Інлішмэн расказа нам пра акрэснасьці Лондана і раку Цемзу”. А потым унімацельно слухалі, як ен расказвае, хоць і ня ўсё разумелі. Як зараз помню, як прыгожа ен нам англіскаму языком расказаў: “Шат ё маўс, олд крэйзі ўімен. Фак’ю, фак’ю. Ай хэйт’ю, манкіз! Фуліш рыг! Айл кіл’ю!” А праз гадзіну мы яго ад стула адвзвалі і дахаты адпускалі.

Але Пэклу ен моцно любіў. Аж паўтара месяцы ў Рэчыцэ жыў. А потым у Ангелію яе зьвёз. У бальшой англіскаму горад Люксінбург. А яна, сучка рабая, як матцэ аттуль звоніць, так просіць яе “мэм” называць. Кажа, што ў ііх у Ангеліі так усіх цёртых кабетаў завуць. Во як.

Алеся БАШАРЫМАВА. 17 гадоў, Менск.

Дзе абярэг

Адганяе д’яблаў
Абярэг паўляхаў
На зашляхаваным
Скрыжаваньні шляхаў.
Тут вятры гасыцююць
І габлююць месяц
Ды старанна хмары,
Быццам цеста, месяц.
Тут заездных нехта
Зьняў на «Палароід»,
І на здымку ясна
Праступілі мроі.
Тут садзяцца птушкі,
Стомленья справай,
І глядзяць санліва
Ўніз на шлях каравы.
Тут трава у пыле,
Але ёсьць ахвота
За чыёсьці шчасьце
Біцца год ад году.

* * *

Людзі, пэўна, часам памыляюцца.
Я ня ведаю, ці гэта так.
Калі можаш адмыслова ляяцца,
Нейкім чынам ты ужо – мастак.

* * *

Я вачам сваім даўно веру:
Перабрала увесь архіў.
Ты паэт мегаполісу Фэрум
Ад драўлянай сахі.

Сабрына

Ты не чакаў такога:
Сонца закрыла аблокі.
Што цяпер будзе? Страшна.
Промні грымяць аб лодкі.
Можаш згарэць ад сонца!
Можаш скалець ад жаху!

Хвалі паціху танчаць
Польку, тамтам і джагу,
Хутка развесьляцца,
Стануць таптаць вам ногі –
Можаш і ўтапіцца:
Рознага гвалту многа.
Рукі барты чапляюць...
Думаеш, дапамога?
Не хвалюйся, мой Ною.
Паглядзі, як прыгожа!

Зыход лета

Я асаблівая.
Пах не чапляецца за мае валасы.
Хоць мяне завуць Чапля.

Погляд скрозь

Стукат сэрца і стукат ног
Супадае: ты асьцярожны.
Ты адзін толькі неяк змог
Чуць у волі подых астрожны.
Ты заўважыў, што чалавек
І Зямлю – падзяліў на краты.

Воля ў сетцы плыве... плыве...
Толькі ўзбоч тваёй вечнай страты.

* * *

Нейкі ты сьпечаны сёньня.
Сёньня ня заўтра,
Толькі што не застанеца
Нават і кадру
На новы дзень і на ўсьмешку
Сьвежай істоты.
Сьпечаны хлеб на сумёце
Кляновай лістоты.

Плач

І толькі гэтая птушка
так адкрычала свой дзень,
Як да яе
імклівыя коні адбеглі:
Так сумавала адчайна
па маме-вадзе,
Што нават хвалі ад плачу
ішлі па цэгле.

Аліса Бізьева. 25 гадоў, Менск

Нашыя з табой падарожжы

Зорны дождж

Сёньня ноччу дамовіліся ня спаць, а ісьці зьбіраць зоркі. Каб не заснуць, сядзелі ля каміну, глядзячы на тое, як іскры, нібыта зоркі ляцелі ўверх, пад дах. Выйшлі на вуліцу, пабачыць, што ўсе яны праз комін ляцяць у неба. Зразумела, зоры, нібыта пар з вады, узнімаюцца ад гарачага вогнішча, а потым праліваюцца на зямлю метэарытным дажджом.

Зоркі падалі адна за адной. Мы ўладкаваліся ў садзе і шукалі агенчкі ў траве. Я зьбірала іх на празрыстую ніць, каб увіць у твой летні капялюшык. Хутка атрымалася нізка такой даўжыні, што я абгарнула яе вакол сваёй талі дванаццаць разоў.

Мора было неспакойнае. Хвалі зьвіваліся скруткамі і неслі да нас зоркі – аскепкі лостэрка – і начныя дрыжыкі. Добра купацца ноччу, калі нікога няма на пляжы, калі вада ня цёпла, як у ваньне, а прахалодная, крыху пякучая, як малочны актэйль, што трэба піць хутка. Я ўзяла толькі самае неабходнае: кнігі, дыванок для медытацыі, калекцыю каменьчыкаў і расьлінаў з розных краінаў, слоўнік, сухія фарбы, універсальную дошку для гульняў.

Поруч мы пайшлі па вадзе, каб там, на глыбіні падскочыць разам і апынуцца пад вадой па самыя плечы. Ты ішоў крыху наперадзе і пакідаў за сабой на вадзе бліскучы сьлед, які змывала апераная хваля. Мой сьлед бачылі толькі самотныя медузы. Мы ішлі насустрач поўні па вогненай дарозе, каб не заблукать – вяртацца будзем тым жа шляхам, калі зойдем за гарызонт на той бок Зямлі і поўня апынецца за намі. Мы мінулі кароткую пярэспу; яшчэ некалькі крокаў, і можна ныраць. Падскочылі і ўвайшлі ў ваду, густую, як кісель, і аскепкі вадзянога лостэрка разьляцеліся ўва ўсе бакі, ізноў нагадаўшы пра зоры. Вада сьвяцілася. Было прыемна плыць, адчуваючы, як кожны наш рух рассыпаецца бразгатлівымі срэбнымі званочкамі – рукі нібыта ў брыльянта-

вых пальчатках па самы локаць, на шыі – каралі з каштоўных камянёў, якія змяняюцца няспынна.

Я ўсьміхнулася табе, а ты ў адказ паглядзеў добрымі глыбокімі вачыма. І падалося, так можна плыць цэлую вечнасьць, незважаючы на тое, што ногі паступова пачыналі сыждзянець. Я ведала, калі пачну стамляцца, магу ўхапіцца за твае валасы і плыць далей, трымаючыся за цёплую шыю. Мы плылі так усю ноч і ўвесь наступны дзень, чакаючы цемры і месяцавай сьцяжынкі, якая паказала б нам дарогу. Хутка мы пабачылі супрацьлеглы бераг.

Гэта быў такі ж самотны пляж, як наш. Па ім вецер ганяў пялёсткі ўчарашняга туману. Вечар ужо адаслаў наперад свой прахалодны подых. Мы выйшлі з вады і, каб хутчэй абсохнуць, расклалі вогнішча з пакінутых ластаўчыных гнёздаў. Твае сьляды былі падобныя да кітайскіх іерогліфаў. Гэта былі “сэрца”, “рот”, “маці”, “сонца”, а апошні нагадаў медытатыўны невымоўны гук цішыні.

Нехта заўважыў дым ад нашага вогнішча. Мы пачулі галасы і крокі людзей. Гэта маглі быць памежнікі, якія будуць прасіць нашыя візы. Вырашылі пераचाкаць падвадой. Вельмі не хацелася пакідаць наш утульны агмень, але гэта быў адзіны выхад пазьбегчы непрыемнасьцяў. Мы паплылі ад самога берага, калі галасы пачуліся блізка, нырнулі і затаіліся. Потым апусьціліся на дно і сталі глядзець праз ваду на неба. Па-над намі праплылі юная камбала з вачыма па адзін бок цела, маленькая рыбка-голка, некалькі рознакаляровых медузаў. Нарэшце пачало цягнуць, і на небе паказаліся першыя зоркі. Калі Млечны Шлях стаў выразна бачны, мы асьцярожна падняліся на паверхню і пабачылі за сабой яскравую поўню. Наше вогнішча было раскіданае, толькі дагараючыя іскры засталіся напамінам пра тое, што кожную летнюю ноч мы ходзім збіраць зоркі ў свой яблыневы сад.

Горад К.

Мы ішлі ажыўленай вуліцай гораду К., і ўсе на нас глядзелі, таму што мы былі вельмі прыгожай парай. Мабыць, нехта нам зайздรอยсьціў, бо па маёй патыліцы бегаў халадок нечых позіркаў. Горад К. быў вельмі стары і вядомы. На вуліцы мітусіліся натоўпы людзей, і чарада машынаў, ледзь рухаючыся ў заторы, марудна прасоўвалася. Мы з цяжкасьцю пракладвалі сабе шлях сярод гэтай бльтаніны людзей ды аўто, а калі-нікалі нават даводзілася кранацца мінакоў рукой. Нейкі хлопчык, які нёс сваёй дзяўчыне вялізны букет парніковых бязводарных кветак і вельмі сьпяшаўся, нават наступіў мне на нагу. Мы вырашылі пайсьці далей ад цэнтру і нечакана набрылі на зьвярынец.

Плот быў вельмі высокі, зроблены з металічнае сеткі на каркасе. Я папрасілася адпачыць крыху і пад’есьці, перш чым браць гэтую перашкоду. Мы селі побач, прытуліўшыся да вялізнага, скручанага ў катушку стогу. Можна было проста пераляцець праз гэты плот, але нас маглі заўважыць. Ты дапамог мне спусьціцца ўніз на тым баку, я зачэпілася за вострую сетку і крыху параніла далонь. Ты зьлізнуў маленькія кроплі крыві асьцярожна і прынёс аднекуль ліст трыпутніку.

Мы размаўлялі з жывёламі і кармілі іх свежай капуштай, якую пакінулі сабе на вячэру. Нам ніхто не замінаў праціснуцца скрозь агароджы і падыйсьці да жывёлаў бліжэй – сказаць нешта на вуха малпе, паглядзіць па сумцы маму-кенгуру, якая спачатку была паскакала ад нас, але вярнулася на адмысловы крык, зразумеўшы, што мы з ёй адной крыві. Мы бачылі ржавых лісаў, што рыхтаваліся да зімы. Ты бегаў навывперадкі са страусамі, я каталася на сьпінах зебраў, чапляючыся за белыя палоскі, мы назіралі за фанабэрыстымі паўлінамі, лашчылі драпежнікаў, напаткалі сям’ю зубраў, але ня сталі іх турбаваць, бо ў іх зусім нядаўна нарадзілася зубраня, і яны былі варожыя да ўсяго сьвету, нячулыя да нашых запэўненьняў у бяскрыўднасьці.

Нам было цяжка глядзець на птушак, многія з якіх у няволі развучыліся лятаць. Мы нават раздалі ім частку сваёй калекцыі камянёў, што зьбіралі ў розных краінах. Птушкі, якім пашчасыціла знайсці камень са сваёй радзімы, праглынулі гэты каштоўны падарунак і захавалі назаўсёды у сваім вальлі. Мы бачылі кракадзілаў, бегемотаў, розных грызуноў, толькі коней нідзе не было. Ты неяк крыху спахмурнеў, вочы твае, якія заўсёды прыцягвалі сьвятло, сталі цьмянымі, нібыта хтосьці задзьмуў іх, як сьвечку. Жартаўлівая бойка маленькіх мядзведзянкіцаў цябе крыху ўсьцешыла і павяся-

ла. Іх бацькі распавялі нам, што гэта іх першае патомства, і што толькі дзякуючы сваім дзеткам, яны адчулі сябе ў гэтым чужым горадзе, як дома.

Нешта надзвычайнае лунала ў паветры. Відаць, не выпадкова поўня прывяла нас у гэты горад. Ты сядзеў перада мной і глядзеў на набліжэнне захаду. Я імкнулася зрабіць усё як мага хутчэй, пакуль было дастаткова святла. Імпрэсіяністы заўсёды малявалі памежныя станы, і толькі зараз я зразумела, як гэта цяжка: злавіць тваю ледзь заўважную ўсьмешку і глыбокія вочы, у якіх люструецца жоўтае сонца, што паступова сыходзіць на другую частку зямлі, пакідаючы свой цёплы сьлед на даху заціхаючага гораду.

Маленькі пэндзаль быў зроблены з маіх валасоў, а вялікі – з тваіх. Фарбу для малюнкаў я збірала ў самых дзіўных месцах: парцялянавы блакіт Чорнага мора, шэра-ружовая галька – Азоўскага, таматна-памаранчавы сок Мексікі, цёмны колер піва Гінэс, празрыстае чэшскае шкло, чорны дождж Лондану, бездакорны белы – Барселоны. Фарбы захоўвалі подых і дух тых мясіцінаў, з якіх былі прывезеныя, а таму і малюнкi звычайна дыхалі нейкай шматнароднай традыцыяй. У іх зьліваліся гарачыя гішпанскія рытмы, ірландская народная весялосьць, шум мора, святочнасьць Рыа, ангельская суворасьць, чэшская сыціпласць – яркія вясёлкавыя пералівы ўсіх часціцаў сьвету.

Для партрэту я абрала цёплыя карычнева-жоўта-зялёныя колеры: аліўкавыя ўзгор’і Харват’і, ахрыстае сухое лісьце Карпатаў, пяшчотна-салатавае першае цвіццёнае крымскіх падгор’яў, а таксама сьветла-шэры Сьвіцязі для тваіх вачэй. У салёнай вадзе заліву гэтыя фарбы рабіліся яшчэ больш выразнымі і лёгка клаліся на тканіну аповеду. І вось пасярэдзіне подыху, паміж расплюшчанымі і заплюшчанымі вачыма, пасья сонца і перад поўняй, на пераходзе ад сьвету да цені, на самай мяжы сяброўства ды каханьня выявіўся твой твар, падобны хутчэй на сімвал бясконцага пераўтварэньня інь у ян.

Палёты і сны

Мы паставілі намёт на пяску ля мора. Раніцай ён быў напалову заліты вадой. Але мы не адразу заўважылі – так стаміліся пасья ўчарашняй прагулкі – і не маглі прагнуцца. Мы бачылі адзін сон на дваіх, толькі глядзелі яго з розных бакоў: нехта з пачатку, а нехта – з канца. Мы сустрэліся на сярэдзіне і толькі тады прагнуліся.

Мы ляжалі, калыхаючыся на паверхні салёнай вады, і ўспаміналі свой сон. Гаспадары дому, пад якім мы начавалі, знайшлі намёт, спусьціліся на пляж і паклікалі: “Ці ёсьць хто жывы?” Яны запрасілі нас пасьнедаць. Мы пагадзіліся адразу, бо наш сьняданак быў наскрозь мокры: захаваўся цэлым толькі маленькі слоік варэньня з грэцкіх арэхаў, якім мы частавалі сваіх новых гасьцінных сяброў. Сьняданак на адкрытай тэрасе з відам на мора атрымаўся вельмі натхняльным. Была ўжо восень, але гэты дзень нагадваў пра лета. Марская вада колеру мятнае гарбаты накатвала хвалі на бераг, водар салёнае сьвежасьці прасякаў крыштальнае паветра, асьветленьня сонцам аблогі марудна цягнуліся адно за адным.

Людзі, якія жывуць ля мора, вельмі шчаслівыя. Кіран і Лорна распавядалі нам свае сны. І ён, і яна ляталі ў сьне. Лорна, як звычайна, ляцела, нібыта плыла па вадзе, адчуваючы цяжар. Яна адштурхоўвалася ад пяску на пляжы і ўзьнімалася вышэй і вышэй, перамагаючы зямное прыцягненьне. Кіран ляцеў, нібыта падаў у бяздонны калодзеж. Падчас гэтых палётаў ён наадварот адчуваў лёгкасьць, нібыта пакідаў сваё цела. Яшчэ яны казалі, што адчуваньне палёту было вельмі моцным ды рэалістычным – у сьне яны былі ўпэўненыя, што могуць паўтарыць гэта на яве. Я падумала, што гэта абавязкова адбудзецца калі-небудзь, трэба толькі ашчадна захоўваць досьвед пра палёты. Ты толькі ўсьміхнуўся сам сабе, табе невядомая была пакутлівая мара навучыцца лятаць.

У Кірана была свая букіністычная кнігарня ў горадзе. Ён чытаў усе кнігі, якія прадаваў сам, і ведаў пра іх шмат цікавага. Ён дапамог нам знайсці падарункі для сяброў – збор кельцкіх легендаў ды паданьняў, кінакаталог 1993 году выданьня, вершы Ленана з ягонымі малюнкамі ў перакладзе на чэшскую мову. Для сябе я выбрала энцыклапедыю коней. Ты набыў альбом з рэпрадукцыямі мастакоў, якія малявалі неба. Мы пакінулі Кірану кнігі з бібліятэкі нашай сьвядомасьці, якія заўсёды насілі з сабой

– раман Мілана Кундэры аб празе захавацца ў памяці пасля сьмерці, далікатны жыцьцягіс эратычнасьці мастацтва Джона Барта, кніга спасьцігненьня самога сябе Кена Кізі, даоская прыпавесьць Джэка Керуака, казка пра гульню ў шахматы Уладзіміра Караткевіча, дзёньнік-Кама Сутра Чарльза Букоўскі, твор пра шматлікасьць чалавечых абліччаў Германа Гэсэ, дасьледаваньне Тома Вулфа пра экспэрымэнты са сьвядомасьцю, выдзьмутая скразьняком праз фортку аповесьць Генрыха Бёля, сатыра на брудны Парыж Генры Мілера, аўтабіяграфічная містыка пра змарнаваных часам Пітэра Хэга.

Здарэньні

Мы сядзелі на беразе, на кароткім пляжы, і размаўлялі пра тое, што падавалася нам дзіўным. Ты гуляўся з хвалямі, якія набягалі белымі карункамі, імкнучыся дастаць твае сьляды, якія ты пакідаў усё далей і далей, завабліваючы марскую прахалоду на гарачы перадвячэрні пясок.

Кіран ды Лорна распавялі, што некалькі месяцаў таму бачылі зграю нейкіх істотаў, здалёк у тумане не было бачна, хто гэта. Яны нібыта ішлі па вадзе, але на тым месцы, Кіран ды Лорна гэта дакладна ведалі, раней не было такой плыткай пярэспы. Яны вельмі здзівіліся, а калі спусьціліся ўніз, каб паглядзець бліжэй, у моры нікога ўжо не было. Яны казалі, што і сьлядоў на пяску не знайшлі.

Мы зразумелі гэтае сімвалічнае зьяўленьне як знак: хоць нам вельмі добра было ў гэтым гасьцінным доме на ўзбярэжжы, але трэба было працягваць нашыя пошукі. Наступнаю раніцаю мы разбурылі свой самаробны дамок і, каб ня крыўдзіць гаспадароў, накрэмзалі на пяску ліст да іх. У ім мы падрабязна напісалі гісторыю нашых пошукаў, падзякавалі за тое, што яны зрабілі для нас, а таксама пакінулі некалькі парадаў, як можна спасьцігнуць неабходныя для жыцьця майстэрствы: дыхаць пад вадой, чытаць будучыню па сьлядах на пяску, размаўляць з сабой з мінулага, разумець мову жывёлаў.

Паступова мы абышлі ўсе суседнія мясьціны, але, як правільна заўважылі Лорна і Кіран, тое, што мы шукаем, часта не пакідае ніякіх сьлядоў – толькі прадчуваньне сваёй блізкасьці. Найлепшым месцам нам падалося курортнае мястэчка, якое, нягледзячы на папулярнасьць сярод турыстаў, захоўвала дзікаватыя куткі. Трэба было толькі адыйсьці некалькі кіламетраў ад упарадкаваных мясьцінаў адпачынку, а таксама ад невялікіх пячаных пляжаў – і вакол цябе заставаліся толькі пашы ды стромкі скалісты бераг акіянскага заліву. Мы знайшлі маленькі маляўнічы схаваны ад нецкаўных людзей вадаспад з прэснай вадой і невялікую палоску камяністага нізкага берага. Недалёка ад гэтай райскай мясьціны знайшлася таксама маленькая ўтульная пяхора, у якую можна было трапіць толькі па вадзе... ці паветры.

Ідучы сьцэжкай, абсаджанай суцэльным кустом ажыны, мы сустрэлі чалавека-авечку і спыталі ў яго накірунак. Ён прамармыгаў нешта на дзіўным і, відаць, вельмі старажытным дыялекце, падобным да гельцкага і пакрочыў далей са сваім сівым і мудрым ад старасьці сабакам. Пах авечай поўсьці зачэпіўся за нас і пацягнуўся ад чалавека-авечкі, як нітка за павучком. Я стала намотваць яго на далонь – калі час будзе, зраблю файную фарбу.

Я ўладкавалася працаваць у кітайскім доме – два разы на тыдзень. Распавядала замежнікам пра розныя гатункі гарбаты на тых мовах, якія ведала; а таксама ладзіла чайныя цырымоніі. Ты чакаў мяне дома, куды я прыязджала на старым фургончыку, які мне пазычылі на працы. Грошай хапала на кнігі, ежу, сьвечкі і дровы для каміну. Часам ты выпраўляўся ў горад разам са мной. Па дарозе ты заўсёды паглядаў у абодва бакі, каб не прапусьціць нешта значнае. Ты ўглядаўся ў твары людзей, шукаў на іх адбітак дзіўных невытлумачальных здарэньняў, сьведкамі якіх яны сталі. Але большасьць твараў былі заклапочаныя і шэрыя – твары людзей, якія даўно ня бачылі нечага незвычайнага, прынамсі іх вочы не паказвалі сумневу ў правільнасьці сёньняшняга разуменьня сусьвету.

У кітайскі дамок прыходзілі розныя людзі. Былі выпадковыя і сталыя наведнікі. Былі тыя, хто, даведаўшыся пра гэтае месца з якой-небудзь крыніцы, заходзілі пацікавіцца і больш ніколі не вярталіся, а хтосьці рабіўся заўсёднікам. Былі людзі, дасьведчаныя ў каштоўнасьцях гарбаты, але большасьць пад час цырымоніі сачылі і слухалі з

непадробнай увагай і даверлівасцю. Адзін чалавек часта завітваў сюды. Звычайна ён замаўляў жоўты чай з карой японскага кедр, якая мела галоцынагенныя ўласцівасці, і сядзеў за самы непрыкметны столік, адкуль бачна было тое, што адбываецца ў зале.

Вікторыя Герасімчук. 16 гадоў, Асіповіцкі раён – Менск.

Я

Я плачу.

Колькі дзён таму я нырнула ў раку пад назовам Дэпрэсія і дагэтуль не магу з яе выбрацца. Адбылося гэта менавіта ў той дзень сакавіка, калі горад паглыў у акіян расталага сьнегу і дажджоў. Вось і мяне зьнесла той плыньню. Што рабіць — ня ведаю... Махаю рукамі і крычу, але ніхто мяне ня бачыць і ня чуе, ніхто не ратуе. Калі б ведаць, што хутка прыдзе Вясна, бачыць яе хоць здалёк, было б лягчэй. А яна, мабыць, такая ж, як і я, песімістка і ніколі ўжо ня прыдзе, ня вернецца... Што з яе возьмеш?

Я плачу ўвесь час. Плачу ад таго, што скончыліся ўсе грошы, што няма чаго апрануць (ды і няма куды), што ў дзяўчыны ў лютэрку прышчык на носе, што ў мяне дрэнныя адзнакі па хіміі (ды і не разумею яе!), што няма каму патэлефанаваць, што няма натхнення і новых малюнкаў... Плачу аб тым, што планета тоне ў брудзе, што дзеткам дзесьці няма чаго есці, што ўсе наўкол па чарзе паміраюць... Плачу з-за двухмоўя ў Беларусі!!!

Маім блізкім ня хочацца мяне слухаць, і таму я плачу ад таго, што ўсе вакол аглухлі. Магчыма, і асьлепілі. Ах, як жа шкада іх усіх і, найперш, сябе!

І мне хочацца крычаць і тупаць нагамі, біць посуд і рваць паперу. Дурныя і бессэнсоўныя памкненні, але ж... Лепш так, чым нерухама ляжаць і глядзець застылымі вачамі на сцяну, бачыць, як...

Мой партрэт плача. Сумныя вочы, вусны, нават нос. Зьніштожыць яго (на...)? Шкада: ня стане яго, дык з кім жа я буду плакаць? Разам весялей. Ай, усё адно гэта бяздарны малюнак. Вось вазьму аловак і накрэмзаю ўсьмешку, падмалюю бляск у вачах. Ха! Здаецца... так лепей. Вось дзіва! Так і пакінем. Панясу гэты партрэт на выставу. Ня возьмуць? Дык тады павешу яго ў метро на самым бачным месцы. Людзі будуць ісці і дзівіцца на такую дурніцу. А раптам... і ён будзе ісці міма і заўважыць сярод натоўпу мае вочы, і тады... Так лепей...

Тэлефануй. Ужо чакаю я.

* * *

У цябе такія прыгожыя вочы...

Мне хочацца выкалупнуць

гэтае чорнае круглае семя,

аблізаць яго і выплюнуць...

Застанецца толькі льдзінка –

Празрыстая і сьлізкая.

Калі ты плачаш...

Ня плач больш ніколі, а то

я не стрымаюся і зраблю гэта.

Хіба мы вьжывем?

З.В. на дзень св. В

Каханьня тут няма...

Яна стаіць побач з табою і паліць. Хто ЯНА? Табе і самому цікава.

Язык заблытаўся між зубоў, пакрыўдзіўся...

Шэрыя людзі бяз твараў (і бяз твораў) нясуць у руках свае гумовыя і папяровыя сэрцы. Сьмех ды й толькі! Гэта ж няправільна — паказваць вась так усім свае сэрцы, ды яшчэ пісаць на іх «Я тебя люблю!» Нават сорамна за іх. Не магу больш трываць!..

У тваіх руках сэрца ня бачу. Я нідзе яго ня бачу! Ау-у, ты дзе? Мае вочы (і я ўвогуле) не прызначаныя для таго, каб, зьняўшы з цябе чорную вопратку, разадраць цела і разглядзець там тваё сэрца, гарачае і сьлізкае, што бясконца тухкае, б'ецца і захлынаецца, а ўсё прагне жыцьця і славы.

У вачах тваіх бачу маскітаў. Вось яны, гады! Хаця... для цябе яны ня гады — каханкі.

Я баюся. Д'ябал, я ж нічога не баюся! Усё ж... баюся. Баюся. Дзяўчынка-правінцыялка з вялікімі вачыма. Архітэктура-журфак! Ха-ха!

Заўсёды хочацца таго, чаго ў цябе няма. А калі ёсьць, то абавязкова павінна быць лепшым. Не за ўсіх астатніх, а за самую сябе. Максimalістка?.. Проста дура, чарговая дура, што падышла да цябе, каб зазірнуць у гэтыя глыбокія чорныя вочы (з маскітамі).

Будзе лічыць, што гэта ты мяне ўзнагародзіў (за адвагу) гэтай агіднай хваробай. Арыгінальна, як заўсёды. Але...

Каханьня тут няма. Ша!

* * *

Яна падымае рукі да неба, раскідвае іх, як крылы. Яе мяккія спрытныя ногі лёгка рухаюцца. У яе дзіўным танцы яе цела зьвіваецца, як змяя, у яго быццам ужо няма шкiлету, яно амаль ужо нематэрыяльнае і хутка разьліцця на дробныя рознакаляровыя рэшткі. Разьліваючыся гучным сьмехам, яна як быццам аддае сябе ўсяму сьвету.

Яна кружыцца ў сваім шаманскім танцы. То прыпадае да зямлі, то зноў імкнецца ўвышыню, як польмя. Яе доўгія бліскучыя валасы разьлітаюцца ад ветру і ад яе няспыннага руху. Яе рукі апісваюць у паветры дзіўныя фігуры.

У сваім вар'яцкім танцы яна ўсьміхаецца Сонцу, заплішчвае вочы ад ягонага сьвятла, гіганцкай любові да яе і ад моцнага пачуцьця... З яе вуснаў вырываюцца словы незразумелай песьні. Яна зноў уздымае рукі да Сонца... Глядзі, яна зараз паляціць! Але ты ня можаш быць проста назіральнікам, ты дакранаешся да яе... І ад гэтага музыка яе душы сыіхае, яна, бясьсільная, падае на зямлю, сьцішваецца і... губляецца ў снах. Sleep...

Хто яна была, ужо ня важна, і дурань той, каму гэта яшчэ цікава. Яе ўжо няма! Ня бачыш? Яна... памерла!!!

Ты будзеш проста пустой клеткай, дзяўчына, калі заб'еш птушку.

Ігар Канановіч. 22 гады, Клецк – Менск.

Псотніцкія сентэнцыі

Часам думцы ахвота парваць ланцугі,
Каб імкнуцца насустрач Сусьвету –
Проста ў чорнае Неба, да зор дарагіх
Ад астыглай паверхні планеты.

* * *

Ноч. Па Менску гуляюць вятры.
Я праз іх шпацырую бадзёра.
У валізе — каменье, каб біць ліхтары,
З-за якіх тут ня бачна зорак.

Плоціш – і выходзіш з шапіка
Ў скразнякі падземных пераходаў.
Скрутак найкаштоўнейшы ў руках
Для Тае, што прыме кветкі годна...

Душа мая жыве па-беларуску.
А зьнешне — не глядзіце, гэта — маска.
Паміж сабой, у нашым коле вузкім —
Па-беларуску толькі, калі ласка.

Для Яе

– Ружы, калі ласка!..
Для Яе...
«А ці даспадобы будуць ружы?» —
Ты сваю здагадлівасьць напружыў.
Думаеш. Гарыш. Душа пяе.
«Ружы. Калі ласка. Для Яе...»

Душа мая жыве на гэтай мове.
Інакш ня будзе, бо загіне Праўда
Сумленьня й Гонару — я маю іх, панове.
Хаця няяўна, але ёсьць. Дакладна.

На тым трымаемся Няволі Часам,
Бязвольля Часам ды на ўласным месцы,
Бо мы — цярглівыя агульнай масай
І асьцярожныя. І, ўсё ж, — прысэца...

* * *

То Быццё мне, то я яму, планы камечым!
 Не сыйшліся натурамі, і — не сыйсьціся!
 То яно — пыльным мехам,
 то я яго нечым,
 То яно мяне воўкам,
 то я яго рысьсю!
 Не сыйсьціся... Але і разводу ня будзе ба...
 «...Покуль сьмерць не разлучыць!» —
 пачуў на вячаньнях,

Як «жаніў» сябрукоў.
 Дык дзе ж вера ў пакуце?!
 Дзе той Сэнс, што заменены
 Сэнсавай Зданню?..
 Усьвядоміць усё, нарадзіўшыся Цац-
 кай,
 Немагчыма — таму рэвалюцый ня трэ-
 ба...
 Воўк на рысь, рысь на воўка —
 з засады, зьянацку!
 І!.. То я, то мяне
 паміж Пеклам і Небам!

Галіна Каспяровіч. 23 гады, Ляхавіцкі раён.

* * *

Тое, што Табой завецца —
 Ледзь улоўнае, хоць і блізкае:
 То сьняжком завейна ўецца,
 То маланкай сьлепіць-бліскае.

Блазан! Ты пішаш пра зарплату
 Для сэрца з ранай ад ляза...
 Хай Одум будзе тваім сватам!
 ...Ўсё лепш, чым цешчаю — Сьляза.

Тое, што Табой завецца —
 Роўна ўзьнёслае і нізкае
 І арлом аб скалы б'ецца,
 І вужом на камні сьлізгае.

* * *

Дотык ваших вуснаў
 Сьпешчаных, спакусных —
 Скораная воля,
 Скрадзены давол...
 Закадзілі зоры
 Промнямі дакору
 І пякельным болем
 Апалілі дол.

Тое, што Табой завецца —
 Жыцьцярадасна-сьмертаноснае:
 З мёдам горыч страты п'ецца,
 Боль мінае... Разам з вёснамі.

...Нас сягонья трое:
 Я, Вы і малое,
 Апраўданьне стомай,
 Ад пакут душы.
 Ветрык ногі ліжа...
 Кожнаму па крыжы:
 Мне — расьці з надломам
 Вам ізноў грашыць.

Тое, што Табой завецца —
 Летуценьнямі сагрэтае.
 Толькі... што Табой завецца?
 Недасяжнае. Несустрэтае.

* * *

А восень, пляснуўшы ў далоні,
 Лятункам жарсьці паддае,
 Залеўнай жвавасьцю палоніць,
 Бунтарствам статнасьці свае.

* * *

Залева абдымае хату,
 Нібыта ставіць перад фактам,
 Што да мяне табе ні-ні.
 І скрухай дыхаюць агні:
 Паўсюль тваіх прызнаньняў краты:
 ...Ты ж ратаваў... Як стаўся катам?..

Падносіць келіхі за згоду
 Між сьціпрых зрэнак арабін,
 Агонь вяргіняў як нагоду:
 «На шчасьце з мілым прыгубі...»

Зараслава Камінская. 20 гадоў, Менск.

Полацкае эсэ

Подых ветру, у валасах павуціньне змяшалася з промнямі сонца. Сьпеў крыніцаў ля Сафіі гучнейшы за голас аргану. Кніга Арлова ў сумцы, «Наутылу» у плэеры, поціск далоні, якога так не хапала ў Менску. Вандроўка з Горату Хімі ў Кальску Духоўнасьці. Прывітаньне, улюблены Полацк.

Рух – і зьмена. Подых – страчана нешта. Гляджу? Не, ёсьць спадзяваньне, што бачу.

Сонца ў небе ці сонца ў лужыне – выбары восені, дзе я – назіральнік. Колеры перамешанья – чарната атрымалася крылаў вароны. Узмах – расплэхнутыя фарбы, і разляцеліся па сьвеце чырвань і барва, нябёсаў блакіт, дзе бель аблокаў сушыць Усявышні.

Музыка грае: ня чутна званоў з-пад зямлі – месца сабору Святога Стэфана занятае крамай. Раней у цэрквах ішоў гандаль, цяпер – над цэрквамі.

Рука жабрака на пагосьце атрымала кроплю дажджу ад нябёсаў: солі няма ў ёй – таму хлусьня, што гэта нечыя сьлёзы..

Месцы, з дзяцінства знаёмыя, перад вачыма.

Помнік Францыску Скарыну, Полацкай Ефрасіньні і Сімяону – традыцыя шанаваньня нябожчыкаў, лялька для «годных» нашчадкаў. Побач – помнік для літары «У нескладовае».

Хутка хаўтуры?

Рэшткі манастыра бернардзінаў побач з вар’ятняй. Плот з дошак і дроту – гэта не мяжа, мяжа ў сэрцах. Ніводнага гуку – панаваньне жалобы, што стала чутней за былыя малітвы. І адчуваньне нясьцерпнае, што нехта за сьценамі побач канае, і чакае спацелае цела зямля, што прыліпла брудам да ботаў.

Цень на зямлі – змроку кавалак, напамін пра Уладзіміра-Сонейка. Кананізаваны забойца – рукі ў крыві Рагвалода. Вусны ў пацалунках Рагнеды...

У горадзе амаль усе цагліны з крыві паганцаў, схізматаў, габрэяў, паўстанцаў. І кроплі гэтай крыві выступаюць цяпер з цаглінаў. Ці мо дождж?...

Мятла дворніка гуляе ў лістападзе: сухія галіны падхапілі лісьце дрэваў з брукаванай дарогі, прытулілі, бы ўласныя, і кінулі. Гульня ў жыцьцё, успаміны... Зноў праца. Мары ня вартыя таго, каб адпраўляцца да часу на сьметнік.

Ліст дуба схавала ў кішэню побач з грашыма – маленькі гербарый гараджанкі.

Барысаў камень. Крыж-заваёўнік – шнар на сьвятыні язычніка. Мая рука на крыжы. Ня чую цяпла, толькі холад у камяні хрысьціянства...

У Менску знайшла ліст дуба ў кішэні – вітаньне ад Полацку ці на шлях дадому квіток?

.....

Антаніна Курдзя. 17 гадоў, Менск.

* * *

Там, дзе голаў схіляецца долу
(ці далоў ляціць галава?),
Каб ня класьці у рот валідола,
З Велікодных пастоў да Расства,
як далі усім па патрэбе –
ўсе маўчаць, як сычы на таку;
Покуль снайпер ходзіць па небе
і страляць
набівае
руку.

* * *

Я для сябравага стылету
падстаўляю з ахвотай сьпіну,
бо самотным прыйшоў да сьвету
і самотным яго пакіну;
Бо у нетрах шуфляды з пылам

(у даніну сталічным паэтам)
я трымаю ня вярхоўку з мылам,
а скарбоначку з пісталетам!

* * *

Бісерам дзён на шэрую гладзь
кропля дажджу –
адна, другая...
Я не хачу нічога вяртаць –
хай нехта іншы цябе кахае
у незнаёмых, чужых кватэрах
ложкам рыпіць, гатуе каву,
піша тваё імя на шпалерах,
а мне гэта болей не цікава...

* * *

Заб’ю цябе цішынёй,
з любові саўю труну,

ад шэрых дзён даланёй
захіну
і не адгарну.
У вырай птах адляцеў
і дах адляцеў за ім...
Хто жыць маім не хацеў,
той, хіба, памрэ
маім.

у бункеры шукай мяне.
З надзейнай стрэльбай у шуфлядзе,
З ліцьвінскім сьцягам на сьцяне,
ў віне,
у чорнай чакалядзе –
Шукай спакой –
знайдзі мяне.

* * *

Ты баішся?
Я – баюся.
Ты ня верыш?
І я – не.
Ў нашай вольнай Беларусі
Кожны дзень, як на вайне!

* * *

Мужнай Пагоні
Белья коні
Стомлена топчуць
Сьпіны і грудзі,
Сьпяць у фатэлях
Мірныя людзі
Белья коні

* * *

Гэты дзень аб'яўляю днём памяці
апошняга песняра,
апошняй вясновай раніцы,
апошняга камара,
Апошняй вярхоўкі зблытанай
З усіх недарэчных сьлёз,
З жыцьця-павуціньня вытканай,
Што ў барву фарбуе лёс.
Прадбачыць некаму дадзена,
Як будучыня складзе.
А я – аб'яўляю дзень памяці
усіх
сумленных
людзей.

...Нас не догонят...

* * *

Людзі ішлі на працу
Людзі вярталіся з працы
Нехта хварэў на пранцы
Нехта – за італьянцаў
Людзі выходзілі з дому
Людзі дадому беглі
Нехта, нам невядомы,
Ў жыцьці гуляў, як у кеглі...

* * *

Шукай мяне
ў атрутных зёлках,
ў вадзе, што выбух скалане,
ў недамалёваных вясёлках

* * *

Мярзотнік-дождж нахабна лезе
ў маю кватэру цераз шкло.
Пішу тваё імя на сьнезе...
Ці ёсць што-небудзь? Не. Прайшло.
Скавыча сумная мабілька,
Гарбата стыне памяркоўна,
Напэўна, гэта не памылка,
Што мы сустрэліся раптоўна :)

Алесь Курсевіч. Польшча.

* * *

Здалёк,
гледзячы на будучыню,
шукаў мінулага
і прагнуў вярнуць
хоць дзень.
стаміўшыся разважаць,
піў і паліў,
перапісваючы
радкі жыцьця.
Хоць і дзіўна гучыць,

але гэта
рабіў Бог...

* * *

Насупраць мяне,
села Я,
цалкам непадобнае
да Сябе...
халерна хочацца
зьмяніць лустэрка!!!

* * *

Сонца ў крыжах,
нібы сьлёзы ў вачах
маёй Беларусі.
Палынавы пах,
быццам стомлены жах
маёй Беларусі.
Зоры ў начах,
Нібы страчаны шлях
маёй Беларусі.
сонца ў крыжах,
быццам сьлёзы ў вачах,
быццам стомлены жах,
быццам страчаны шлях,
маёй Беларусі...

пачну разважаць аб будучыні.
Шкада, што магу рабіць гэта
толькі,
схаваўшыся пад коўдру
перад сном.

* * *

Як дрэнна,
што нельга даць хабару лёсу, –
каб ён на
хвіліну
злучыўся б з тваім.

* * *

Крыжамі вакон
назірае за намі
ноч.
Аблокамі ў небе
малое
чорныя квадраты.
Вачыма дзікага катб
прадзірае

* * *

Мая рука –
на тваім стане...
і ты ня ў стане
што-небудзь зрабіць.

сьцены хат,
усё было б нічога,
аднак надыходзіць дзень.

* * *

Схаваўшыся пад коўдру
перад сном,

. . . . .

Тамаш Лярмат. 22 гады.

Навальніца

Ад чаго нечакана трава зеляней, чым была,
Ды паветра такое, што нават у сьне не прысьніцца?
Ад таго, што ў дзівосным праменьні агню ды сьвятла
На старую Літву па нябёсах паўзе навальніца.

І паволі сьвінец афарбоўвае ўвесь небакрай,
Ды крычаць крумкачы ўсё грамчэй над пустою ральлёю.
Мне трывожна ды радасна слухаць іх велічны грай,
Я народжаны гэтаю чорнаю злою зямлёю.

Вось яна, што рабіла мяне год ад году дзічэй.
На сваё падабенства расьціла мяне ад маленства.
Ад таго ў глыбіні маіх сонных тарфяных вачэй,
Бы падземны пажар, палымнее таёмна шаленства.

Ад яе атрымаў я здзічэласць літоўскіх лясоў,
Бы кара налібоцкіх дубоў здзірванелую скуру,
Паламаны прагнілы счарнелы чарот валасоў
Ды камень у грудзях з гарадзенскага княскага муру.

Вось у воі вятроў разрываюцца пасмы смугі,
Ды далёка на захадзе неба маланкі пькельняць,
І рака звар'яцела раве ды ірве берагі,
І з бурлівых віроў пасьміхаюцца твары тапельніц.

Хмары падаюць ўніз і зямля пад нагамі плыве,
Навальніца нясецца па шэраму цяжкаму небу.
Я стаю басанож у пажоўклай пажухлай траве,
Мае ногі пускаюць карэньне ў няплодную глебу.

Таліесін

Я быў вялікім аленем, я быў раскідзістым дрэвам,
Я быў пустэчай бязмежнай, я быў дрыгвою заклятай,
Я быў блукаючым ценем, я быў далёкім напевам,
Я быў суроваю вежай, я быў вішнёваю хатай,

Я быў рачною вадою, я быў сырою зямлёю,
Я быў прыўкрасным чаборам у пекным летнім уборы,
Я быў ліхою бядою, я быў тугою пятлёю,
Я быў крывавай разорай, я быў крывёю ў разоры,

Я быў негараным шнурам, чакаў свайго селяніна,
Я быў падманлівым рэхам, гукаў над багнаю цёмнай,
Я быў вярбою панурай, я быў зялёнай ляшчынай,
Раняў цяжкія гарэхі на хвалі сівога Нёмна,

А ў Нёмне-рацэ глыбока, каля залатых чаротаў,
Дзе скарбаў чароўных многа, дзе іх ніхто не чапае,
Жыве шчупак-абібока, дурнейшы з усіх істотаў,
І мяса яго дурнога заўсёды на ўсіх хапае.

Хто зьеў заклатага мяса — забыўся на ўсё, што ведаў,
І гоне яго няўдача з раньня ды да цёмнай ночы,
І горка ён стогне часам ад гэтых адвечных бедаў,
Ды ціха, нябога, плача, ды ціха сабе шапоча:

Я быў чароўнаю чапляй, сядзеў на казачным муры,
Я быў дзівоснаю гусьсю, ляцеў па сонечным небе,
Я быў навостранай шабляй з выявай князя Батуры,
Я быў самой Беларусьсю — у бульбе, вадзе ды хлебе.

Я быў здаровы ды цэлы, я быў разумны ды здольны,
Я ведаў ад бедаў лекі, я дзівы чыніў ды цуды,
Я быў магутны ды смелы, я быў шчаслівы ды вольны,
Я быў калісь чалавекам, здаецца, болей ня буду...

Корамні-дэлл

Хаваўся я ў доме ад лютай зімы,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...
Былі мне сябрамі цяжкія тамы,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...

З паданьнямі бавіў я доўгія ночы,
Ды ўбачыў цябе між радкамі аднойчы:
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
Корамні-дэлл, о Корамні-дэлл...

Мінула зіма ды настала вясна,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...
Я птушкаў пачуў ды падбег да вакна,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...

А птушкі сьпявалі, што бачылі самі,
Ад вока людзкога схаваны лясамі,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
Корамні-дэлл, о Корамні-дэлл...

Я выйшаў, ды сьцежкі ня бачна нідзе,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...
Я йду без дарогі, як сэрца вядзе,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...

І ў летнега залева сьпеве вясёлым
Мне чуецца рэха чароўнага долу,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
Корамні-дэлл, о Корамні-дэлл...

Імя тваё ўбіў я сабе ў галаву,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...
 Табою ды болей нічым я жыву,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл...
 І цягнуцца тыдні ў бясконцым блуканьні,
 Ды лісьце жаўцее, ды пушча ў тумане,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
Корамні-дэлл, о Корамні-дэлл...

І з лесу насустрач выходзе зіма,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
 Я марна шукаю, блукаю дарма,
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
 І ў восеньскім лісьці ляжу я ды плачу
 Аб тым, што ніколі, ніколі ня ўбачу
Корамні-дэлл, Корамні-дэлл,
Корамні-дэлл, о Корамні-дэлл...

Наста Манцэвіч. 22 гады, Вялейка – Менск.

Мілан. Вечар.

Частавалі нас кавай
 ветліва і ласкава,
 налівалі гарэлку...
 ці то ангельскі ром?
 Ля кавярні “Ла Скала”
 лашчыла-мілавала,
 абурыўшы суседзяў
 справа
 каленку яе пад сталом.

* * *

Сяджу каля тэлевізара
 ем цукеркі
 паперкі
 сьлінай прымацоўваю
 да сьценкі.
 Адначасова
 дакладна – у перапынках
 калупаю пальцам
 ў шкарпэтках дзірку.
 Размалёўваю «А4»
 уздоўж і ўпоперак
 упоперак і ўздоўж
 Я

злосны калючы вожык
 іголки растуць
 на сьпіне.
 Ты патэлефануеш,
 ці не?

* * *

Маляваць усю ноч
 легчы пад раніцу
 легчы пад коўдру
 заплюшчыць вочы...
 і зразумець,
 што усім “да задніцы”
 што ты і дзе
 вымалёўваў ноччу...
 Раніцай ўстаць
 папаўзьці да возера
 камень на шыю
 і ўніз...
 вось так.

На шыльдзе магільнай
 будзе напісана
 ні больш і ні менш:
 “Непрызнаны мастак”.

Яўгенія Манцэвіч. 20 гадоў, Вялейка – Менск.

Надзея памірае апошняй

Я ляжу на сьпіне пасярод лесьвічнай пляцоўкі. Я паміраю. Паміраю, калі мне ўсяго 19 гадоў, калі яшчэ столькі планаў і надзеяў. Надзеяў на тое, што ўсё яшчэ будзе, што ўсё будзе добра. Кажуць, што надзея памірае апошняй. Калі гэта так, то ўсе паміраюць з надзеяй. Што можа быць горш за гэта? Ты зараз скажаш: “Дуренькая”. А я адкажу: “Не называй мяне так”. Бо я ўжо не такая дурная, як раней. Я ведаю нашмат больш. Але табе гэтага мала. Табе заўсёды чагосьці не хапае. “І туга за сэрца нас хапае” (добрая рыфма, ці не так?) – сказаў бы Вітас. Але ў Вітаса жабры, ён маўчыць, ён рыба.

Дзіўная сьмерць. На вуліцы сонца, цёпла, растаюць ледзяшы і падаюць на людзей. Але тым толькі радасьней ад гэтага. Я заўсёды думала, што памру хмарнай восеньню, калі будзе ісьці дождж, а на дарогах будзе брудна і слотна. Але не, цяпер вясна, самая, што ні ёсьць, сапраўдная.

Я ляжу ў поўнай адзіноце. Але хутка тут з’явіцца п’яны сусед, ён спатыкнецца аб мяне і нават не заўважыць. А я маўчу, бо я таксама Рыба, сакавіцкая. Але ўважлівая суседка абавязкова мяне пабачыць. Гэтая жанчына бачыць усё і заўсёды. Яна выклікае “хуткую”. Праз некалькі гадзінаў прыедзе ўрач і паставіць дыягназ: “Кульвое раненне ў ключыцу. Надзея ёсьць”. Вось і ён усё пра тое ж... надзея...

Ты чуеш? Ён сказаў – ключыца. Але я ж адчуваю, што куля ў сэрцы. Слова гонару, яна тут.

Сумна неяк. Здаецца, я плачу. Так, я сапраўды плачу. Связа казыча мне вуха. Вось, аказваецца, як яно – паміраць. Сумна і дзіўна.

– Дурненькая.

– Не называй мяне так... Ой... а ты хто?

– Я – твая надзея...

Калі высахне Ціха-Ледавіты акіян

Прышла зіма. І як належыць сапраўднай зіме, прыйшла яна не адна, а са снегам, гарачымі батарэямі і бамжамі ў пад’ездах. А на наступны дзень настала лета. І крокі сталі больш цяжкімі, маруднымі і глыбокімі. А праз дзень ужо зноў была зіма. І паляцелі бабулі з каляскамі, і лужыны ператварыліся ў сапраўдныя лустэркі – такія ж цвёрдыя і гладкія; а дарогі карміліся сольлю і пяском. Хутка і смачна.

Потым быў Новы год. Ці Нараджэнне Хрыстова. Не, спачату было Нараджэнне Хрыстова, а пасля Новы год, і яшчэ раз у такім жа парадку. Зразумела, – мандарыны і пах штучнай ёлкі, “Іронія судьбы” і крымінальная справаздача пра пажары ў навагодніх навінах па тэлевізары.

А потым патэлефанаваў ён. Абвіслы пад цяжарам сьнегу правады ўпарта глыталі яго словы. Хутка і смачна. А Ціха-Ледавіты акіян смяяўся, павялічваючы адлегласць паміж намі.

На Хрышчэнне паўтаракіламетровая чарга бабулек сумна глядзела на мяне, мімаідучую. А я думала пра тое, што прасьцей было б асьвяціць водаправод. Сьнегаўборачныя машыны павялічвалі колькасць сьнегу. А колькасць сьнегу павялічвала маё шчасце.

І я ўжо амаль навучылася складаць пачуцці па паліцах. І мы заўсёды ўмелі жыць адзін без аднаго. І незразумелым было тое, што ў адзін дзень развучыліся гэты рабіць.

Гэтай зімой лета больш не прыходзіла. Але калі ня верыць Грыбаедаву, то 1 чэрвеня лета ўсё ж павінна настаць. Тады высахне Ціха-Ледавіты акіян, і яго можна будзе перайсці ўброд.

І ўдыхаць разам з ім пахі незнаёмага мне горада, і ўглядацца ў ягоныя вочы, і не змагчы абысціся адзін без аднаго.

Пакахайце мяне, калі ласка

Мне ўжо шмат гадоў. Больш, чым Вы, спадар, маглі б падумаць. Нават мае ўласныя бацькі не здагадваюцца пра колькасць гадоў, пражытых мной. А гады заўсёды растуць прамапрапарцыянальна колькасці выпітых бакалаў шампанскага ў навагоднюю ноч. Мне ўжо шмат гадоў. Але я яшчэ маладая. У мяне белая ўсьмешка, іскрыстыя вочы, бліскучыя густыя валасы і пругкая скура. Я не гляджу рэкламу пра касметыку, што амалоджае. Таму што я яшчэ маладая.

А на вуліцах заўсёды надта шмат людзей для мяне адной. Спрабаваць схавацца ад іх – пустая справа. Таму я не хаваюся. Гэта яны ўтойваюцца ад мяне. Людзі засоўваюць галовы ў шалікі, а позіркы ў асфальт. Яны зачыняюць усмешку на замок і вельмі рэдка прадаюць яе зусім ня танна. А добрае слова цяпер – дэфіцыт. І нават самая няшчасная слоўная падробка на любым аўкцыёне паднялася б у цане да тысячы кунаў.

Вось так і жывём. Зусім мала радасцей. Але Вы не засмучайцеся. Бо я не пастарэю – слова гонару. Я заўсёды буду маладой, калі Вы пажадаеце. Толькі пакахай-

це мяне, спадар, калі ласка. І ажаніцеся са мною. Я буду цудоўнай жонкай і выдатнай маці. Абяцаю, толькі пакахайце мяне, калі ласка.

Лысая жанчына

Лысая жанчына есць вафельную цукерку і папраўляе чубок, які не існуе, глядзячы на свой адбітак ў крывым люстэрку дзвярэй тралейбуса. Лысая жанчына паліць папіросу і чысыціць жоўтыя зубы ўказальным пальцам. Лысая жанчына носіць зялёны пінжак з тлустай плямай на левай кішэні і чырвоныя штаны, купленыя ў краме «Second hand». Лысая жанчына працуе санітаркай у раённай дзіцячай бальніцы. Яна атрымала кварцавае апраменьваньне і аблысела. Але сказала ўсім, што пагалілася налыса ў знак салідарнасьці з ахвярамі аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Лысай жанчыне ўручылі ордэн за заслугі перад айчынай, і цяпер яна бясплатна езьдзіць у грамадскім транспарце. Лысая жанчына не існуе і ніколі не існавала. Гэта вынік вашай фантазіі.

Лысая жанчына плача, глядзячы ў мае вочы.

Соф'я МАРОЗАВА. 17 гадоў, Менскі раён.

Цеплагляд

Вы патрапілі мне пад руку, (і між іншым, гарачую)
Курадыміць мана, зьнемажэньнем заходзіцца стэп
Гэта кольцы пльвуць... гэта я іх, слаістая, страчваю...
Растапляецца поўня, бы масла ў парным малацэ

Як балюча затахаў гадзіннік на Вашай руцэ...
Беснаваліся стрэлкі, гадзіны пабеглі завьўшы
Задуменных замленых вачэй цеплагляд жарсьцядышны
Як крухмальны алей, паглынальны загібельны глей

* * *

За гальштук цягала, ў тумане вадзіла,
Магутнага дыхту пяшчотна ўваліла.
Ня дыхайце, хворы. Падыхайце, мілы.
Заплюшчыце дзьверы. Выпроствайце крылы.

* * *

Вецер рыхліць студзяністага гелю паветра.
А ці ж бяз ветру ляталі б птушкі й абгорткі?
А ці ж бяз ветру ляцелі б сьняжынкі і бомбы?
Людзі бяз ветру ня могуць ступіць сантыметру.

* * *

Наступіць на граблі ў дзясяты раз –
Гэта лепш, чым сесьці на вілы.

* * *

У цябе такія разумныя вочы...
Калі ты нахліяеш галаву,
можна нават заўважыць,
як розум пераліваецца

* * *

Вы, як сьвідравіна, а я Ваш выток.
Скажу без лісьлівых прыўкрас:
Вы белы, як рысавай кашы шматок,
Пушысты, як дзікабраз.

з аднаго вока
у другое...

Марыя Мартысевіч. 23 гады, Менск.

**BARBARA RADZIWIŁ'S
LIVEJOURNAL**

(урыўкі з інтэрнэт-дзёньніку ~barbara_r)

1.

Зацртае стагоддзямі таро
сівой хазаркі. Зноў фарбую вусны
у ліфце і лячу ў сваё метро,
і праглынае электрычны вусень,

і банкамаат мудруючы, круцель,
пагардліва выплёўвае гатоўку.
Хазарка прадказала мне пасьцель.
І сьвятара. І сьмерць мяньціць літоўку.
Варшава (на дарозе ў Геранёны) 1542 г.

2.

Я стаяла з ключамі
на ганку вялізнага дома,
Я здавала каморы і клеці
яго аканомам.
Калі ён увайшоў,
мяне як абдало варам.
А ён сказаў,
што чорнае мне да твару.

Я ня мела чым дыхаць,
нібы на высокіх стромах,
ледзь адказвала пра надвор'е
й агульных знаёмых.
Крумкачы кахаліся ў нішах
і каркалі звонка.
А ён сказаў,
што ў яго дома хворая жонка.

Я выходзіла вонкі
й бязмэтна блукала ў парку,
раптам страчвала сон
і чытала начамі Петрарку.
Мне было яшчэ да Раства насіць
жалобу па мужы,
А ён сказаў,
што я пекная, і падарыў ружу.

Я ня чула, аб чым разважаў
за абедам пробашч,
я баялася ўзьняць вочы
і клала далонь побач.
У шыбы пяшчотна грукалі дзюбамі
крумкачы.
А ён сказаў,
каб не замыкала спальню ўначы.
Геранёны 1542 г.

3.

Мой Жыкгімонт, мой юны Жыкгімонт
ідзе на сьвет падлеткавай вайною,
кранальна эпатуючы beau monde
кіслотнаю фрызураю і мною,

Мой Жыкгімонт бянтэжыцца слоў
“аральны сэкс”, і так баіцца маці,
ёй хлусячы пра сеймы і паслоў,
калі ў палацы Пацаў зноўку party.

Мой Жыкгімонт – завостранае “кг”
Бы выбух у каханьнем поўным роце.
O mon petit prince, je suis tres fatigey
Хадзем ад іх, мой любы Жыкгімонце...

Мой Жыкгімонт – у ім адметны дар
яго ўладарства станецца эпохай,
ну а пакуль мой слаўны гаспадар
сьпяшае да мяне таемнай лёхай,

бо ёсьць адно, што больш не міне,
пра што пакуль што думаецца ўпотай –
мой Жыкгімонт ужо жыве ўва мне
маленькай сарамліваю зігготай.

4.

Мы жылі, як ніколі ня сьмелі:
ўставалі а шостаі ці сёмай,
йшлі ў касьцёл раніцою нядзелі,
а вечар бавілі дома;
на паўднёвым гаўбцы
з маленечкай косткі расьцілі
дрэва цытрыну,
мы чыталі пра дзіва Ян-Цзы,
і хацелі ў далёкую Чыну;
мы гулялі ў дзіцячыя гульні –
хаваліся ў нішы й чакалі знаёмых
крокі...

А яшчэ мы зрабілі літоўскія візы
і езьдзілі
ў Вільню і Трокі.

Мы сачылі, як траўны прастор
нараджаецца з марцаўскай слоты,
абжывалі мурог і чабор,
але больш любілі балоты –
заблукаць і на хісткім лужку
абдымацца і думаць, што ўсё,
і маліць пра агеньчык у цемры,
і цешыцца хутарскім зыкам...

А яшчэ мы ляцелі 200 па трасе
і бачылі ўсход

над Балтыкам.
 Мы хадзілі у горад, у крамы,
 глядзець на заморскіх тканінаў сувоі,
 мы любілі ля Слуцкае брамы
 з дзядкамі
 зацяцца пра Польшчу з Літваю,
 альбо крыкнуць на рынку мя
 і загадваць, хто азавецца...

А яшчэ мы слухалі ў цішы завулкаў,
 як б'ецца
 маленькае сэрца.

Мы былі між людзей – і адны,
 бы стары францыйскан
 па-за кляштарным мурам;
 бацькаў парк залацеў дзень пры дні
 халадзеў
 і брыняў верасьнёвым глямурам,
 вецер з захаду нёс напамін
 пра сьвякруху,
 вачэй ейных сьлізкія стронгі,
 сукенкі Versace і піцу...

А яшчэ мы складалі ў піўніцу
 шэзлонгі,
 каб ехаць
 на зіму ў сталіцу.

Нясьвіж, лета 1550 г.

5.
 Ну вось і ўсё – сякера пры камлі.
 Па жылах разьліваецца атрута.
 Мне распачна, нібыта на зямлі
 ля кожнага прысаду вяне рута.

Ля ложку распачатае чытво –
 адно недачытанае каханьне.
 Сьвет – кніга, й крыўдна пакідаць яго,
 спыніўшы на сярэдзіне чытаньне.

Цікава, ці наведваюць браты
 хоць раз, калі пліта прыцісьне грудзі?
 Бо ён, які ня прыйдзе да пліты,
 на жаль, мяне ніколі не забудзе.

Ну вось і ўсё –
 Гасподзь націснуў Shift.
 Далей – лягчэй.
 Больш не пужаюць мукі,
 нібыта мама пры ўваходзе ў ліфт
 абачліва бярэ з вазка на рукі.

І аўтабан, зіхоткі ад імжы,
 Заблытвае дзясяткам вострых брамак.
 – Прабачце, як даехаць да мяжы?
 – Зьезд на Галгофу.
 Гродзенскі напрамак.

– Dziec dobry.
 Rajska stzaī graniczna.
 Proszk pacstwo przygotowiwz paszporty,
 rozgarn. Неж je na zdjksiach.
 – Мамачка, а чаму
 яны кажуць “Дзень добры”?
 Зараз жа цёмна і ноч.
 – А ў іх, дачушка, заўсёды,
 бы ўдзень, сьветла.

Вільня 1551 г.

Тацяна Нядбай. 22 гады, Менск.

* * *

З разьбегу,
 З раскруту,
 З расскоку
 Высьлізгваю з рук тваіх.
 Ты будзеш маім урокам,
 Я буду адной з Іх.

Шалёнай і дзёрзкай,
 Дрыготкай,
 Нястрыманай і – чужой.
 Ірвуся ў жыццё тваё готыкай
 І стыну
 У Ім
 Імжой.

І жоўтымі лапамі клёнаў
 Душу тваю зноў лаўлю.
 І злізваю вільгаць салёную.

Вечар. Шапэн. Прэлю-
 Ды-я. Ор28 №4

* * *

мой ненароджаны сын
 падобны быў да цябе –
 так і не нарадзіўся

* * *

Я – шэрая мыш. Кыш-ша!
 Я Вас атручу сама.
 За сьценкаю – ціша, ціша...
 За сьценкаю – ноч, зіма.

А я патрабую сыр.
 І Ваш патрабую дом –
 Мае трапяткія вус...
 Ы
 Каб не прымарозіць ільдом.

Вясёлая мыш – Ёйш як! –
Скачу на Вашым стале!
Вы хочаце, каб – ціша?! –
За сьценкаю цішы стае,

А я пасялілася ў Вас.
(Таксама люблю сыр!
І каву. І нават – ва...
льс!)
Ой! Колюцца Вашы вус...
ы

...І вось – пакідаю Вас.
Надыдзе вясна, шторм...
Я буду прыгадваць ва...
льс
Пад чымсьці сталом.

І, можа, калі ўпрост
Зірнеце на поўню Вы –
Заўважыце мой хвост
І поўні аскепак крывы –

Вы ўбачыце: ён канае –
Грызу яго нібыта сыр.
І кубак кавы кранаюць
Мае трапяткія вус...
ы.

* * *

Прыходзь да мяне ўвечары,
Мы будзем запальваць сьвечы... Ры-
зьзё ападзе з плеч маіх...
І ў рытмах
уласных
вершаў, мо,
Ты будзеш – які ўжо раз! – першы мой.

* * *

Паміж мной і пустэчай
Ты выбіраеш пустэчу.

Ты вар'-я-цеш!!!
Бо пустэча – гэта і ёсьць я
Без цябе.

* * *

Упершыню заўважыла,
Што ад тваіх лістоў
Можа быць цёпла і сьветла.
Шкада,
Што для гэтага
Спатрэбілася
Запалка.
І мы
Гартаем твае лісты –
Агонь-і-я.

* * *

Цёмныя калідоры –
Дух маіх лабірынтаў.
Сонная паранойя,
Перасьлед пацукоў

Мы з табою на заўтра
Адкладаем каханьне,
Мы з табою на ўчора
Пакідаем жыцьцё.
Падбяруся пад саван
(Хоць бы проста сагрэцца) –
Час застыў на ўваходзе,
Час кідаць камяні

Ў грэшных і непакорных,
Любых і ненавісных –
Пакаштуй несьмяротнасьць
З дзіркай у галаве.

Чорнасьць – сотні адценьняў
(Наглядзецца няможна) –
Мы з табою на сёньня
Выбіраем спакой.

Сяргей Прылуцкі. 25 гадоў, Берасьце.

Рыжскія секстэты

Вось манах ідзе у рызе
па старой каменнай Рызе
пад трамвайны перазвон.
Замак, Домская катэдра,
рэстараны ў стылі “рэтра”,
“sorry”, “ja”, “alas”, “pardon”.

Мадэрновыя будынкi,
лес латышкае лацінкi

ды падлеткавы жаргон.
За гаворкай у пасажах
пані й спадары паважна
праганяюць кавай сон.

Ты выходзіш на *Varona*,
турыстычная варона,
пераходзіш пераз мост:
зьлева – статуя Свабоды
(водгульце паганскіх стодаў)

азіраецца на Ost.

Вось – музей народных казак,
крамкі сувеніраў, масак,
пяцізоркавы гатэль.
Вокны бюргерскіх кватэрак
сузіраюць гнуткі бераг,
супермаркетаў артэль.

У паветры – водар мора,
пад зямлёй – піўніцы-норы.
Голкі шпіляў, баржы прас.
Ноч. Пустыя амбасады.
Паркі, цёмныя прысады.
Valdemara. Brivibas.

Тут жывуць, глядзяць у неба,
лічаць золата і срэбра,
фабрыкуюць новы міт.
Еўрапейскі задні дворык,
дзе таксама, як і Ёрык,
адыходзяць у нябыт.

Неагатычны трылер

I

Яны былі як спарышы,
нібыта інь і янь:
лічылі шчасся барышы,
міналі смутку твань.

Яна любіла MTV
і джынсы Levi Strauss.
Пах чалавечае крыві
уводзіў яе ў транс.

Ён, каб усё было цішком,
каханую паіў
сваёй крывёй як малаком.
Па кропельцы цадзіў –

і з кожным днём, і з кожным днём
яна піла ўсё больш.
Святар палохаў іх агнём
пякельным – толькі горш

ставала хлопцу. Ані God,
ні срэбра не маглі
забіць нячыстую. Ў капот
паклаўшы, у імгле

блукаючы, адвёз яе
канонік да магіл
і на самой ускраіне
жывою ў лёх спусціў.

Зьвязаная, на роце – скотч,
ляжала ў поўны рост.
І хмары плавалі наўзбоч
і па-над ёй наўпрост.

II

Вазьмі рыдлёўку й ціха кроч
на гарадскі цвінтар;
сягоньня поўня сьветліць ноч,
няма на небе хмар.

Сваёй каханай адшукай
уквецены грудок;
яго старанна раскапай
і срэбраны клінок

альбо з асіны востры кол
у сэрца ёй забі:
няхай навечна прыме дол
вядзьмарчын дух. Зрабі

ўсё гэта і забудзь хутчэй
на голас ейны й плоць,
адно калодзежы вачэй
узгадвацьмеш шматкроць.

Рэаліі

Мы жывем з табой у час злачынны.
Ўвечары пад горла перачынны
нож прыставяць юнакі-мужчыны
і – хадзі па лекарах. Лічы, на
кожным твары думкі “мэйд ін Чына”.
Гэта насыцярожае. З прычыны
дрэннае культуры у Айчыне,
недахопу працы й дзейных чынаў
ад’язджаюць за мяжу дзяўчыны.

Труп ляжыць нічыйны у лагчыне:
сіні твар, змакрэлая штаніна –
звыклы штамп навіннага зачыну.
Твой бойфрэнд сышоў да Кэт, сучына,
і таму гарэлкаю, чын-чынам,
etc. цешышыся. “Маўчы, на,
падла-памяць, віскац пацучыны
супыні нарэшце!” Аблачыны
некуды пльвуць перад вачыма...
Далей жыць, здаецца, немагчыма.

Серэнада

A.

Жанчыны чытаюць “Алесю” і “Vogue”.
Мужчыны віно распіваюць на трох.
Сабака на траўку стамлёна прылёг.
Ўе птушка гнездо на вярбе.

Плыве цэпелін, а на ім сядзіць Бог,
стары селянін расцярушвае стог,
рабочы ад моцных нагрузак зьнямог,
а я кахаю цябе.

У барах марціні, ікра, казіно,
па тэлеку збольшага круцяць лайно,
Кусто ў батыскафе дасьледуе дно,
музыка гудзе на трубе.
Вяртаюцца ў моду панамы й трыко,
на працы за шкоднасьць даюць малако,
ўдавіца сьлязу выцірае рукой,
а я кахаю цябе.

Адзін у дэпрэсіі п'е “Валідол”,

другая зьмяніла фрызуру і пол,
у трэцяга жарсьць – беларускі футбол,
чацьверты зьязджае з *ЭРБэ*.
У пятага – лецішча, шосты – памёр,
у сёмага з восьмым шыза наконт гор,
дзевяты цалуе хлапцоў, бо – мажор,
а я кахаю цябе.

Ўвесь сьвет заклапочаны кожны сваім:
і кухар, і псіх, і настаўнік, і мім –
у кожнага ў сэрцы
свой цёмны сім-сім.

І большасьць любіць сябе.
Банкіры ахоўваюць «бабкі» свае,
а бабкі бароняць бутэлькі свае,
і ўсе тут свае, і на ўсіх не стае,
і я – кахаю цябе.

Тацяна ПУЗЕНКА. 21 год, Гомель – Менск.

Беспрацоўе

Ліхтар,
Што вылізаў асфальт
Фатальна-ганарлівым гневам,
Увечары,
Як змог, пайшоў налева.
Не працаваў, экзальтаваў і ведаў,
Што час прыстасавальніцтва
Настаў.

* * *

Ёсьць ключ,
які падыходзіць
да ўсіх дзвьярэй.
Калі маеш яго,
то здаецца,
што лепш было б
яго збыць.
Калі ня маеш —
прагнеш знайсці:
ён разьядае чалавечае
цела.

І кветка лотаці
больш не цьвіце.

* * *

Ля майго зямнога ганка
Стаіць дзяўчына-куртызанка
І просіць хлеба і вады.
Ля Радзівілаўскага замка
Стаіць Барбара-самазванка,
Чакае вогненнай нуды.
А я сумую без прычыны:
Ці то ад гэтае дзяўчыны,
Ці то ад восеньскай пары.

І з неабсяжнымі вачыма
Самлею не бяз дай прычыны
Галосіць гучна век стары.

* * *

Вось так:
згвалтую — і ня ўбачу,
як ён, бы малое дзіця,
нахіліўшы галоўку,
жаласна плача.
І вось я — кат.

* * *

Я хачу цябе зьберагчы,
як дзіця выдаткуе маці,
як цяпло ў схаладалай хаце;

Я хачу без усякіх прычын
сэрцу справа дазволіць біцца,
уначы на цябе маліцца
па дрыготкай душы спачын.

Я хачу табе дараваць
абарванае з дрэваў лісьце,
незамкнёнае кола ў жыцце
з васільковага пірага.

Пры дарозе з гразі імглістай,
ці ў Спрадвечным,
Шчасьлівым, Існым
я хачу цябе пачакаць.

* * *

Грэбень разразаў валасы: раз!
...Праз гадзіну яны ўсталі дыба;

За вакном па каменных глыбах
 Рассыпаўся спакойны джаз...
 Тры хвіліны доўгачаканьні
 Прышчапіліся да спадніцы;
 Патапіліся ў ваканіцах
 Непрыгожыя рагатаньні...
 ...А штовечар яна няўкладна
 Малако на паўслоік цэдзіць;
 Ёй, няшчаснай, нутро вярэдзіць,
 Вецер рве валасы паскудна...

* * *

Таропка...
 І не пастаўлена шчэ кропка...
 І красавік...
 І наўмысна,
 Дзе мые дождж чацьвер празрысты,
 Каханы зьнік..

* * *

... абанент аніякай сувязі —
 мне з табою ніякай павязі,
 мне з табою ніякай боязі —
 ...не бывае жыцця ў сувязі.

...пацыент у сардэчнай заедзі —
 не трымайце мяне на прывязі,
 і ніякі вы мне не прыяцель —
 ...не трымайце мяне ў памяці.

Непрыбранае кімсьці сьмецьце,
 калі чарговы вецер дзьмуў на поўнач,
 ў маю удРАТАВАЛАСЯ душу.

Цяпер — на дзірках ўся экасістэма!
 Мне перакрыты выхад у нябёсы
 І пагражае невылечная хвароба!
 Яе найменьне: вецер ў галаве...

Alte

Альт заповоліўся
 ў рухах сваіх.
 У маладога паэта
 старая памяць,
 быццам бы цэдзіць
 Традыцыю...
 Голас заальтавана
 стогне...
 ...на ўзроўні паліфаніі
 з налёгкай пра вечнае —
 Alte.

* * *

Паўзе кісларод па скуры,
 каб кіслым зрабіць й панурым
 тваё і маё дыханьне.
 Я дыхаю з намаганьнем
 намацаць тваё жаданьне,
 падоўжыць на разьвітаньне
 спатканьне.

Я зьведаю спатыкненьне,
 я збэшчу сваё натхненьне:
 падоўжыцца ў скарыстаньні.
 У сонечныя хаўтуры
 у тваёй трапяткой фігуры —
 хістаньні.

Алена Пятровіч. 19 гадоў, Віцебск – Менск.

* * *

забараніўшы
 прыходзіць да цябе
 ў снах
 забараніўшы
 сьніць
 цябе
 ты станеш
 шляхам
 па якім
 да сябе
 вярнуся
 навобмацак

сёньня
 ў мяне ёсьць
 сьнег

ён халодны як дотык тваіх вачэй
 ён колкі як твой сьмех
 ён сьмяротна небясьпечны
 як тваё каханьне
 вясной мой сьнег растане

* * *

прыкра прыкра салёна
 гоцяца гоцяца раны
 паміраць паміраць росна
 нараджацца рана рана

* * *

сьлёзна і хмарна-нізка
 дрэвы вісяць у лужыне
 дарога азяблаю коткаю

хоча ўцячы ў сутарэньне трамвай падцінае хвост блукае адзін па праспектах гэта мой <i>горад</i> хварэе ўдыхаючы позьнюю восень	ляцім да зор
* * *	2
<i>I</i> набярэ ў сэрца вады са студні хай струменіць спакваля каб не згарэлі крылы калі ўсе мы разам	з асенежатарай вадавозы мутавалі ў гвалтаўнікоў і вычварэнцаў што аказіяналяць стоячы на пачэснай варце ды алюзююць каб іншыя не скласікавалі ды не страдыцыянавалі Слова якое было напачатку не цытаным

Калі паміраюць...

Насьледаваньне У. С. Караткевічу

Калі паміраюць зоры – на зямлі згасе цяпельца, што грэе вандроўніка,
І чорныя глюгі страшаць разьятраным крыкам.
Калі памірае вецер – ён назаўжды засынае ў струхлым лаўжы,
А спруцянелыя дрэвы жагнаюцца, стоячы ў скрусе,
Трызьнячы, бачаць, як ветах у змроку канае.
Калі паміраюць птушкі – пунсовы заранак заб'е свой апошні цьвік
Ў труну з апалага прэлага ўбогага лісьця.
Калі паміраюць камяні – вярэгамі іхнімі стануцца ігрышчы ў шале,
І роля ахвярніка плягаю будзе й караньнем давеку.
Калі паміраюць геніі...
Гавеюць камяні на аблогу жыцьця перад споведзь сьцішнай,
Машастовай крывёю ўскарміўшы аголены дол,
У вырай ўзьнімаюцца душы зьянкрыленых птушак –
Каб зямлёй на зямлі не зрабіліся іхнія спевы,
У сырадоі туману спакваля распушчаецца вецер,
Парываецца нізка зор, і адна за адною, назіркам,
Адыходзяць на выварат неба.
Іх зараз ня бачна з гарышча.

Алёна РЫБІК. 20 гадоў, Астравец – Менск.

* * *	аскепачак раструшчанага сонца. Не, нешта ўсё-ткі я табе павінна: мы Новы год з табой не сустракалі, ні разу не сядалі сьнедаць разам, адзін другому сьніцца перасталі і гэта палічылі за абразу.
Тваім сьвятлом напоены пакой, у кубках астываюць нашы думкі, і сонца з ценем крохкія карункі з павекаў не змахнуць ніяк рукой. І гукі заплятаюцца ў спакой, і дзьверы не прапусьцяць іншых крокаў, і да ўсяго-ўсяго яшчэ далёка, і толькі да цябе – падаць рукой.	* * *
* * *	Хто ты: Бог ці проста люты, што расьцёкся па канавах? І ці з болем, ці люблю – ты на канец ня маеш права. І калі цябе гукаю,
Знайшла на самым-самым сумкі донцы засохлую скарынку мандарына –	

ты ж баішся – вочы ўгору –
знаю: ты нашчадак Кая
і маё сьвятое гора.

* * *

Ты быў бы адзіны варты
майго першароднага суму
пасяля адзіноты ў тэатры.
І белы засьнежаны вечар,
і рукі ў пальчатках сьціскаюць
як быццам чыесьці далоні
і цёплыя мяккія думкі.

* * *

І ні рукой, ні сном – не дакрануцца.
Памылка майго дзікага імкненьня,
імгненьня ціхага. А думкі гучна б'юцца
ў агоніі – бязрогія алені –
ня маюць права, сорамна, тужліва
ўінстынкцездзіўным, неспазнана-новым:
праз лес рагоў зірне яна, мажліва,
на схіленьня голыя галовы.

* * *

... І калі
кожны мой дзень мне палічаць
бязважкія служкі –
вершы мае,
і дыскеты,
і ўсьмешкі – спалі,
вочы мае пералі ў глухія нулі,
стань хоць аднойчы,
хоць позна –
каханым і мужным.

... А той –
зойдзе ў кафэ, дзе ёсьць класная,
танная піца,
потым ізноў пабрыдзе
на сустрэчу з слатой –
цьвёрды,
з душою,
ад болю скразной
і сьвятой...

Рукі чые,
вусны чые,
бровы чые
будуць у вечар,
у самы апошні,
мне сьніцца?..

* * *

..А потым
ты станеш
пускаць
паветраных зьмеяў,
гаварыць цішэй
і любіць
цёмныя цэрквы.
Ты ня будзеш
піць нанач каву
і губляць ад пяшчоты
голос.
А нехта і недзе будзе
адчайна цябе памятаць.

* * *

Пры цёмнай дарозе
распалім вясёлае вогнішча,
вандруючы стопам
у Крым ці на чай да мінулага.
На сьлізкіх пялёсткаў ірысаў
ноч скурчыцца жменькаю,
праз гузікі ўнутр прапаўзе
фіялетавай ніткаю.
Рукавы абцягнем ніжэй,
кулакамі заціснуўшы,
і падбароддзі схаваем
у нетры каўнерныя.
І нават магчыма,
што ты мяне цёпла абдымеш...
На вострай травінцы
павісьне каштанавы хрушчык
і ціхенька будзе
глядзець на вільготныя зоркі.
І скруціцца коткаю ноч,
мне пад паху схаваўшы
Свой стомлены пахам
пяшчоты, разгублены носік.

Алесь Сушчэўскі. 19 гадоў, Мазыр.

* * *

Кінастужкай плыве каляровая ноч –
Ліхтары як Сусьветы.

Цягніковыя мроі

Нібыта збоч
Ад рэальнага сьвету.

Блажыць кожным радком
Кратаваны аркуш.
Ня думай аб гэтым...

Каляровай плыве
Кінастужкаю ноч...
Ад рэальнага сьвету.

* * *

Дзень заакіяніўся і зьнік,
Морак праглынуў адлюстраваньні.
Працінае кіламетровасьць цягнік,
Каб прагнуцца зьбласьцю сьвітання.

Ціха-ціха – усе суседзі сьпяць,..
Пахі перапоўненай прасторы.
Сьпелаю страфою – не пазнаць!
Не дагнаць і не перапісаць! –
Набрыняе аркуш кожнай парай.

Да пары ня стану прысьпяшаць
Час, закінуты няўмольна пад паліцу...
Ціха-ціха – ўсе суседзі сьпяць...
Я ня сьплю,
цягнік
і правадніца

Хоку – неба

Замілаваны,
Назіраю нябёсаў
Непакорлівасьць.

Кожная хмарка –

Вечнай непаўторнасьці
Аскепак вольны.

Пранізьлівая,
Звонкая, першасная
Сінеча неба...

Наталяюся,
Нагбом хачу праглынуць
Нявычарпанасьць.

... Глядзяць нябёсы –
Сямнаццаць складоў на іх!
Пакрыўдзіў хайкер...

Я еду дадому

Я еду дадому, гляджу на гадзіннік,
Хвіліны старанна адлічваю.
Па словах паэта, час – гэта цынік,
А я на спагаду разлічваю.

Ня «родныя хаты, палі і прасторы»
Чакаюць мяне пры сустрэчы,
а горад, будынак пяціпавярховы.
Ўсё ж – родны таксама ...
цешыць...
Чакаю спатканьня, сустрэчы ўяўляю,
Ганю ашалелую стому.
Хвіліны лічу і цяргліва чакаю...
Дадому... Я еду дадому...

Ціхан Чарнякевіч. 19 гадоў, Пінск – Менск.

* * *

Я прыбіраю цырату
Са стала
І бачу пад ёю новую
Казку з хэпі-эндам
У пачатку
Нешта ж было
Нешта ж было...

* * *

Шкляною раніцай
Па стыглых камянях
Пакрочыў дзень
Аркушам чыстым з кнігі
Вандраваньняў першых.
І зьнік,
Як лепшы верш – лісьлівы Адысей
За брамаю жытла

Блакiтнай кветкі вечнай.
І на зямлю сышла
Геката – хмара слоў
І паланіла вочы вакнаёмаў жоўтых
Уласным, сном абпаленым, сьвятлом,

Каб даць ізноў агмень
адчайнаму паэту,
Глыток свабоды –
подых чорнага паветра,
...Сьлязою набрыняўшы,
зьнікнуць потым.

* * *

Мне сам Хрыстос
Верш прысьвяціў
І запісаў на палёх

Сшытка
Ў кратку
Цела майго

* * *

Шчэ ня змёрзла
Прага
Да болю,
Каханьня і цішыні
Калі словы хрумсьцяць,
Як зямля на зубах
Калі душа
вось-вось!
І – думкі разляцелія,
Як патрывожаныя птушкі
Дзе ж ты
шукаеш

* * *

Верш пасья ўздыху
Там, за вакном,
Я ня ўпэўнены ў словах
Што зараз кажу

Мае рукі робяцца мной
Твае думкі робяцца мной
Звар'яцеў бы, але
Я забыўся

Пунктуацыя

Атручаны ранак
Новы пачатак
Зьбіраньня знакаў прыпынку
Зноў неба малое
На тварах дажджынкі
І рукі – пустыя
Пусты я.

Чарговай вяршыняй,

Шалёнаю хуткай хадай
Знявечваю той,
Шматкроць вышэйзгаданы шлях
Да болю ў вачах
Кажу сабе –
Ўсё
Драўляная вежа –
Працяжнік
Між сэрцам і небышчём.

Фанетыка

Пячэ...
Перавага шуму над голасам
У горадзе
Гэтым
Перавыданы шэрага неба
Растаны
Жанчына – апошні вырай
Чай
Паміж выйсьцем і небакраем.

* * *

Рэквіем па цішыні
Я не хачу быць
сапраўдным мужчынам –
Плачу удосталь
Слухаю крокі людзей
У цішыні
Слухаю крыкі машын
У цішыні
Кросны:
Поўсьць твая
Перадварэцца ў шалік
Даўгі
Досьць
Напружаны голас твайго тэлефо
На
І больш нічога
значнага.